

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tinka Uranjek

Lizbonska strategija,
inovacije in konkurenčnost
slovenskega gospodarstva

Diplomsko delo

Ljubljana, 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tinka Uranjek

Mentor: doc. dr. Branko Ilič
Somentorica: izr. prof. dr. Maja Bučar

Lizbonska strategija,
inovacije in konkurenčnost
slovenskega gospodarstva

Diplomsko delo

Ljubljana, 2008

LIZBONSKA STRATEGIJA, INOVACIJE IN KONKURENČNOST SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA

Leta 2000 so se v Lizboni sestali voditelji držav članic EU in oblikovali Lizbonsko strategijo, katere cilj je bil, da Evropa postane najbolj konkurenčno, dinamično ter na znanju temelječe gospodarstvo na svetu. Strategija obsega ekonomsko, družbeno in okoljsko področje. Ker je Lizbonska strategija veljala za pomembno nalogo, so države članice takoj pričele z izvajanjem reform. Leta 2004 je ob pregledu poročil izvajanja Lizbonske strategije v vseh državah članicah Evropski svet sklenil, da se bo izdelala revizija uresničevanja Lizbonske strategije. V ta namen je bila oblikovana delovna skupina pod vodstvom Wima Koka, ki je leto kasneje podala poročilo, v katerem je zasnovala nove smernice izvajanja Lizbonske strategije, saj je poročilo ocenilo, da dinamika uresničevanja ni zadostna. Odločilo se je za pripravo nacionalnih načrtov za izvajanje reform za doseg Lizbonske strategije in letno poročila o njihovi realizaciji Evropski komisiji.

Diplomska naloga prikaže pomembnost Lizbonske strategije za EU in tudi za Slovenijo. Prav tako poda oceno izvajanja Lizbonske strategije, kjer gre za opredelitev doseženega in dela v prihodnje.

Ključne besede: Lizbonska strategija, Evropska unija, Slovenija, inovacije, konkurenčnost

LISBON STRATEGY, INNOVATIONS AND COMPETITIVENESS OF SLOVENE ECONOMY

In 2000, Heads of the governments of the EU member states met in Lisbon and set out the Lisbon Strategy. Its main target is that Europe becomes the most competitive, dynamic and knowledge-oriented economy in the world. The Strategy consists of economic, social and environmental realms. Because of the fact, that the Lisbon Strategy had been considered an important task, the member states immediately began carrying out the reforms. In 2004, the European Council decided, after carefully examining the reports of the member states, that a revision of achieving the Lisbon Strategy is required. For this reason, they formed an expert work group under the direction of Wim Kok. A year later, the group offered a report, in which new guidelines of carrying out the Lisbon Strategy were established, as the report assessed that the dynamic of carrying out the reforms was not satisfactory. It was decided that national plans for carrying out the reforms to achieve the Lisbon Strategy would be prepared and annual reports considering their realization would be given to the European Commission.

My diploma paper shows how important the Lisbon Strategy is for the EU as well as for Slovenia. It offers an evaluation of the implementation process of the Lisbon Strategy, which is a description of what we have already accomplished and what still has to be done.

Key words: Lisbon strategy, European union, Slovenia, innovation, competitive position

KAZALO VSEBINE

1	UVOD.....	7
2	LIZBONSKA STRATEGIJA.....	10
2.1	INOVACIJE, KONKURENČNOST IN GOSPODARSKA RAST.....	10
2.2	PROCESA, KI STA SPROŽILA LIZBONSKO STRATEGIJO.....	11
2.3	CILJI LIZBONSKE STRATEGIJE.....	16
2.3.1	Evropa kot najbolj konkurenčno, dinamično in na znanju temelječe gospodarstvo.....	17
2.3.2	Modernizacija evropskega socialnega modela z investiranjem v ljudi in izgradnjo blaginje.....	22
2.3.3	Trajnostni razvoj/ Varstvo okolja.....	23
2.4	URESNIČEVANJE LIZBONSKE STRATEGIJE.....	24
2.5	OCENA IZVAJANJA LIZBONSKE STRATEGIJE DO LETA 2005.....	28
3	REVIZIJA LIZBONSKE STRATEGIJE.....	30
3.1	KOKOVO POROČILO.....	30
3.2	NOV ZAČETEK ZA LIZBONSKO STRATEGIJO, POROČILO EVROPSKE KOMISIJE, 2005.....	37
3.2.1	Lizbonski akcijski program.....	38
3.2.2	Izboljšanje upravljanja Lizbonske strategije.....	43
3.2.3	Uresničevanje prenovljene Lizbonske strategije.....	45
3.3	ANALIZA DRUGEGA OBDOBJA IZVAJANJA LIZBONSKE STRATEGIJE.....	47
3.3.1	Strateško poročilo o uresničevanju prenovljene Lizbonske strategije za rast in delovna mesta, 2007.....	47
3.3.2	Poglobitev Lizbonske strategije v naslednjem ciklusu 2009-2012.....	48
4	LIZBONSKA STRATEGIJA IN SLOVENIJA.....	53
4.1	PROGRAM REFORM ZA IZVAJANJE LIZBONSKE STRATEGIJE V SLOVENIJI.....	53
4.1.1	Strateški izzivi Slovenije.....	53
4.1.2	Razvojni cilji.....	54
4.1.3	Povezava programa reform s kohezijsko politiko.....	62
4.2	OCENA NACIONALNEGA PROGRAMA REFORM SLOVENIJE S STRANI EVROPSKE KOMISIJE.....	63
4.3	PREGLED URESNIČEVANJA SLOVENSKEGA NACIONALNEGA PROGRAMA REFORM NA PODROČJU ZAPOSLOVANJA IN IZOBRAZBE.....	67
4.3.1	Zaposlovanje.....	67
4.3.2	Večja vlaganja v človeški kapital z boljšim izobraževanjem, znanjem in spretnostmi.....	70
4.4	OCENA IZVAJANJA LIZBONSKE STRATEGIJE V SLOVENIJI.....	74
5	ZAKLJUČEK.....	76
6	LITERATURA.....	79

KAZALO SLIK

Slika 2.1: Prodor interneta v Evropi, v državah članicah EU in ZDA.....	12
Slika 2.2: Primerjava ZDA in Evrope med leti 1992 in 1998 (v %)......	13
Slika 2.3: Populacija delovno aktivnih ljudi.....	14
Slika 3.1: Stopnja zaposlenosti v Evropski uniji.....	49
Slika 3.2: Gospodarska rast Evropske unije (stopnja rasti BDP EU).....	50
Slika 3.3: Ključna statistika Evropske unije.....	50
Slika 4.1: Položaj Slovenije na področju zaposlovanja, glede na povprečje EU-25.....	69
Slika 4.2: Diplomanti terciarnega izobraževanja, Slovenija, 2000 – 2007.....	72

SEZNAM KRATIC

APZ - Aktivna politika zaposlovanja

BDP - Bruto domači proizvod

ESPJ - Evropska skupnost za premog in jeklo

ETAP - Environmental Technologies Action Plan (Okoljsko-tehnološki akcijski plan)

EU - Evropska unija

FSAP - Finančni storitveni akcijski plan

NTI - Neposredne tuje investicije

NPR - Nacionalni program reform

OZN - Organizacija združenih narodov

OECD - Organization for Economic Cooperation and Development (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj)

R&R - Raziskave in razvoj

TEN - Vseevropsko prometno omrežje

VEM - Sistem ustanavljanja podjetij: vse na enem mestu

ZDA - Združene države Amerike

ZRSZ - Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

1 UVOD

Preden je ideja o združeni Evropi postala politični cilj, je bila le misel, o kateri so sanjali filozofi in vizionarji. Že Victor Hugo je govoril o »Združenih državah Evrope«, kjer bi vladali mir in humanistični ideali. Po koncu II. svetovne vojne so nekateri državniki (Winston Churchill, Robert Schuman in Alcide de Gaspari) prepričevali ljudi, naj vstopijo v novo obdobje, v obdobje novega reda, temelječega na skupnih interesih različnih ljudstev in na pogodbah, ki bi zagotavljale vladavino prava in enakopravnost držav. Tako je 9. maja 1950 Robert Schuman predlagal ustanovitev Evropske skupnosti za premog in jeklo (ESPJ). To je bil začetek povezovanja evropskih držav, ki so mu sledile konference in pogodbe, ki so pripeljale v politično in gospodarsko unijo evropskih držav. Čeprav je Evropska unija (EU) na začetku nastala z namenom dosega političnega cilja, je skrivnost njenega uspeha v gospodarstvu. Nobena država EU ni dovolj močna, da bi se sama zmogla uspešno spopasti s konkurenco na svetovnem trgu. Pomembno je, da države še naprej nastopajo združeno, pri tem pa ustvarjajo gospodarsko rast in poskušajo dosegati raven konkurenčnosti drugih gospodarskih sil na svetu (Fontaine 2004).

Ob koncu 20. stoletja je prišlo do gospodarskega zaostajanja Evrope za ZDA, globalizacije in internetne revolucije. Leta 2000 je bilo voditeljem EU povsem jasno, da evropsko gospodarstvo potrebuje temeljito prenovu, če želi še naprej ostajati konkurenčno na svetovnem trgu. Tako je marca 2000 Evropski svet v Lizboni postavil nov cilj za EU in to je, da bi EU do leta 2010 postala »najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, sposobno trajnostne gospodarske rasti, z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno kohezijo«. Za doseganje tega cilja je bila oblikovana Lizbonska strategija. Lizbonska strategija tako predstavlja za države članice EU temeljno usmeritev za delovanje na številnih področjih s ciljem dviga konkurenčnosti EU na svetovnem trgu, zagotavljanja boljših delovnih mest in trajnostnega razvoja (Fontaine 2004).

Predmet proučevanja v diplomskem delu je Lizbonska strategija, ki ima pomembno vlogo v razvoju evropskega gospodarstva. Prvi del predstavlja opis Lizbonske strategije, področja, ki jih obsega, in zastavljene cilje.

Na koncu prvega dela je podana ocena izvajanja Lizbonske strategije v državah članicah. Pri tem so bili uporabljeni sekundarni viri: članki, dostopni preko interneta, v strokovni literaturi, časopisih ter podatkovni viri, pridobljeni s spletnih strani Urada Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj ter Statističnega urada Republike Slovenije.

Sledi poglavje o reviziji Lizbonske strategije, saj je skupina neodvisnih visokih predstavnikov pod vodstvom Wima Koka 3. novembra 2004 ugotovila, da rezultati zastavljenega lizbonskega procesa niso zadovoljivi. Tu je bilo uporabljeno Kokovo poročilo.

Tretji del proučuje uresničevanje Lizbonske strategije v Sloveniji. Predstavljen je program reform za Slovenijo, katerega namen je uspešno doseganje zastavljenih ciljev Lizbonske strategije. Sledi pregled uresničevanja programa Slovenije na dveh področjih, in sicer na področju izobraževanja in na področju zaposlovanja.

V zadnjem delu je opravljena analiza izvajanja Lizbonske strategije v Sloveniji. Soočena so tudi nasprotujoča si mnenja glede nujnosti izvajanja Lizbonske strategije, ki so jih podali slovenski strokovnjaki. Tudi za ta del so bili uporabljeni sekundarni viri, najdeni na internetu.

V diplomskem delu preverjam dve hipotezi, in sicer:

- Uresničevanje Lizbonske strategije bo uspešnejše, če se bodo ukrepi uspešno izvajali v vseh državah članicah EU.
- Uspešno uresničevanje slovenskega nacionalnega programa doseganja ciljev Lizbonske strategije lahko prispeva k dvigu konkurenčnosti slovenskega gospodarstva.

Hipotezi sta preverjani skozi celotno diplomsko delo, v zaključku pa bosta potrjeni ali zavrnjeni.

Diplomska delo temelji na proučevanju primarnih in sekundarnih virov.

Pri proučevanju gre za makro raven analize, ker pa je predmet proučevanja diplomske naloge izključno Lizbonska strategija in njeni učinki ter dosežki v EU in Sloveniji, je glavna metoda analize študija primera. Skozi celotno diplomsko delo je uporabljena metoda primerjave različnih virov, v manjši meri pa sta uporabljeni tudi opisna in zgodovinsko-razvojna metoda analize.

2 LIZBONSKA STRATEGIJA

V tem poglavju so opredeljene inovacije in konkurenčnost gospodarstva ter vpliv inovacij na zaposlovanje, konkurenčnost in na gospodarsko rast. Nato so opisane razmere, ki so prispevale k oblikovanju Lizbonske strategije, ter podrobno predstavljena Lizbonska strategija s poudarkom na zastavljenih ciljih. Ob koncu poglavja je pregled uresničevanja Lizbonske strategije od leta 2001 do leta 2004 ter podana ocena izvajanja Lizbonske strategije.

2.1 INOVACIJE, KONKURENČNOST IN GOSPODARSKA RAST

Širše gledano zajema koncept inovacij uvajanje novih ali izboljšanih proizvodov ali postopkov in organizacijskih sprememb. Ta definicija vključuje tehnološke inovacije, ki se nanašajo na proizvode in proizvodne postopke ter netehnološke inovacije, med katere štejemo organizacijske inovacije (uvajanje naprednih tehnik menedžmenta, spremembe organizacijskih struktur ali strateških usmeritev) (OECD 1996). Ožje gledano pa pojma inovacija in inovacijska dejavnost običajno uporabljamo za analizo tehnoloških sprememb na ravni podjetij, torej kot definicijo za nove proizvode in postopke ter pomembne tehnološke spremembe proizvodov in postopkov (Chiesa in Mazini 1998).

Drugi pojem, ki pomembno vpliva na gospodarsko rast, je konkurenčnost. Konkurenčnost pomeni sposobnost države proizvajati blago in storitve, ki jih lahko prodaja na svetovnem trgu, medtem ko njeni državljani uživajo vse višji in višji standard na trajnih osnovah (Tyson 1992).

V bistvu pomeni konkurenčnost biti na isti ali mali višji ravni kot tvoji konkurenti. Konkurenčnost držav pa je odvisna od različnih dejavnikov (Svetličič 2007).

M. Porter s svojim diamantom konkurenčnosti držav ugotavlja, da je le ta odvisna od štirih dejavnikov: od obdarjenosti držav s produktivnimi faktorji, od pogojev povpraševanja, od povezanih industrij/dejavnosti ter od strategije podjetij in njihovega rivalstva, pogojev konkurence (Porter 1990).

Na konkurenčnost držav pa vplivata tudi dva zunanja dejavnika, in sicer vlada s svojim delovanjem ter priložnosti, ki se državam ponujajo (Svetličič 2007).

V zadnjem desetletju je prišlo do bistvenega premika v odnosu do inovacij ter znanstveno-raziskovalnega dela. Tako inovacije, ki so v vse večji meri rezultat raziskovalnega in razvojnega dela, predstavljajo pomemben dejavnik gospodarske rasti, saj močno vplivajo na povišanje produktivnosti in s tem na povišanje nacionalne konkurenčnosti (Bešter in drugi 2007). Inovacije pomagajo ustvarjati nova delovna mesta, blaginjo in kakovost življenja. Ostati konkurenčna, izkoriščati znanost in tehnologijo za večjo gospodarsko rast, ustvarjati nova delovna mesta in skrbeti za kakovost življenja, pa pomeni velik preizkus za EU (Evropska komisija 2007č).

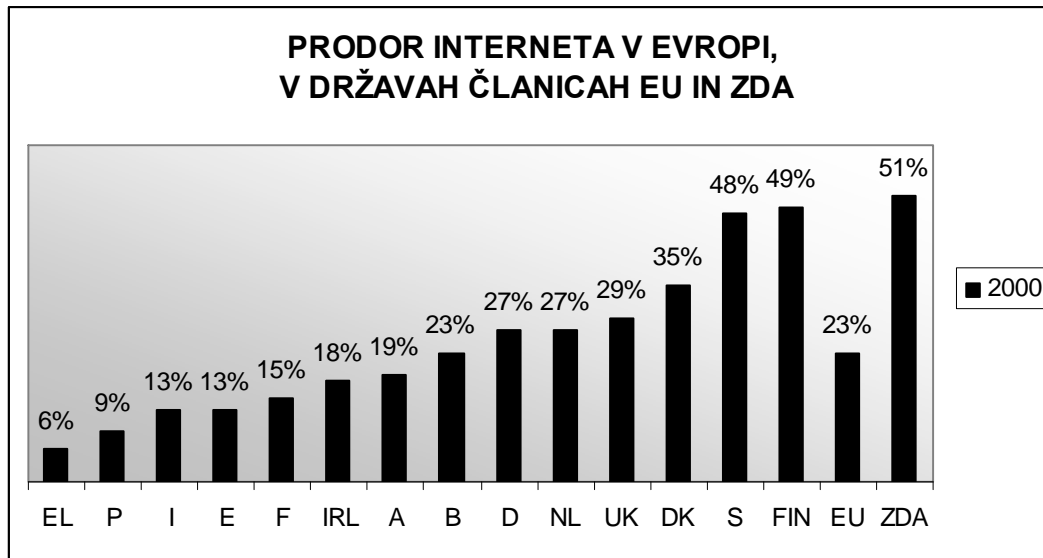
2.2 PROCESA, KI STA SPROŽILA LIZBONSKO STRATEGIJO

V devetdesetih letih 20. stoletja sta se sprožila dva procesa, ki sta močno vplivala tako na svetovno gospodarstvo kot tudi na življenje ljudi. Prvi proces, ki je močno spremenil okoliščine v svetovnem gospodarstvu, je globalizacija. Globalni trg ali globalizacijo poslovanja lahko opredelimo kot intenzifikacijo svetovnih družbenih procesov, ki povezujejo med seboj tudi najbolj oddaljene kraje na našem planetu. Na ta način dogajanja na enem koncu sveta v najhitrejšem možnem času vplivajo na dogajanja na drugem koncu sveta (Guibernau 1996). Drugi proces, ki je kot novost vnesel internet in novo informacijsko in komunikacijsko tehnologijo, je tehnološka revolucija. Ta pomeni prehod v informacijsko družbo, kjer postajajo informacije in telekomunikacije temeljni viri proizvodne in storitvene dejavnosti.

Tehnološka revolucija se je najprej pojavila v Združenih državah Amerike (ZDA), kjer je intenzivno vplivala na učinkovitost ameriškega gospodarstva.

Uporaba takratnega novega elektronskega poslovanja je močno povečala učinkovitost in produktivnost ameriških podjetij, medtem pa je bila uporaba interneta v Evropi še zelo majhna (glej sliko 2.1) (Evropska komisija 2000).

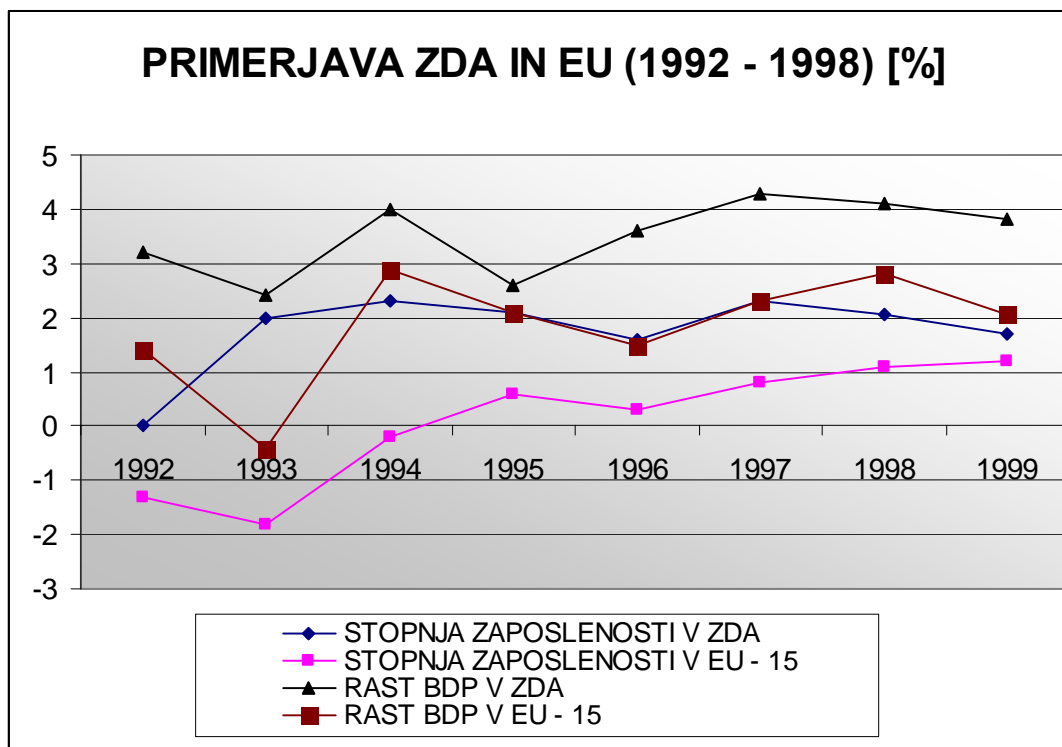
Slika 2.1: Prodor interneta v Evropi, v državah članicah EU in ZDA (v odstotkih)

Vir: Morgan in Witter (1999); Evropska komisija (2000, 9).

Evropa v tem času ni bila sposobna konkurirati ZDA, saj je gospodarska rast Evropske unije konstantno zaostajala za ZDA. Stopnja brezposelnosti je bila previsoka, prav tako pa je bilo veliko število ljudi družbeno izključenih. Dinamika evropskega gospodarstva je bila prenizka, da bi lahko konkurirala ostalim velesilam (glej sliko 2.2) (Evropska komisija 2000).

Slika 2.2: Primerjava ZDA in Evrope med leti 1992 in 1998 (v %)

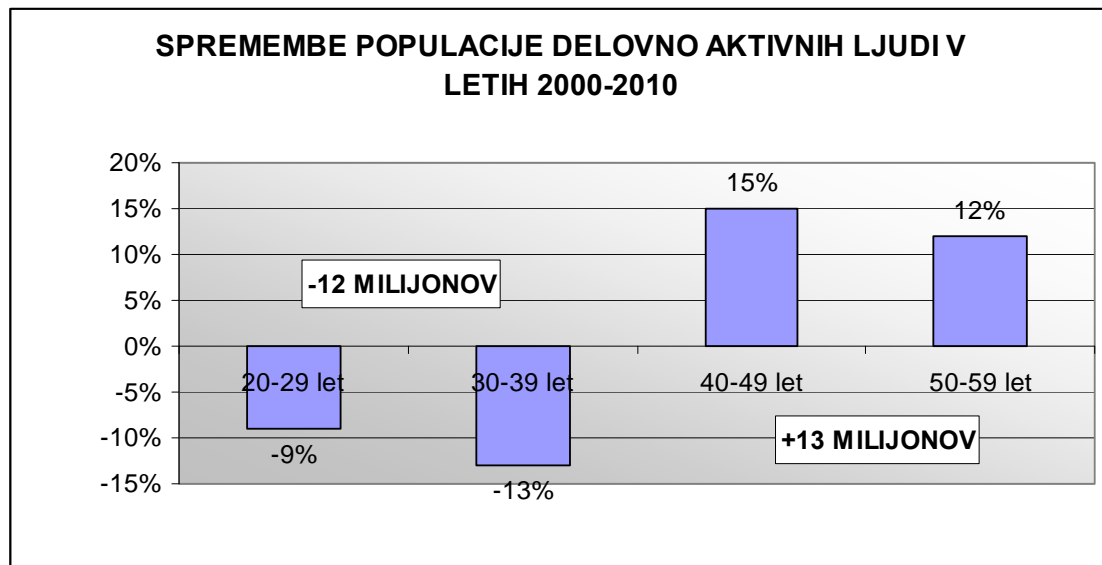

Vir: Ameco (2000); Evropska komisija (2000, 4).

Hkrati je Evropa del sveta, ki se hitro in temeljno spreminja in ki mora najti novo obliko stabilnosti. Vpliv na evropsko gospodarstvo imajo tudi dogodki in spremembe na drugih kontinentih, ne samo v ZDA. Dogodki, kot so: ponovno oživljanje nasilnega islamizma, lakota, bolezni v Afriki, ekonomska kriza v Latinski Ameriki ali globalna premestitev proizvodnje ali delovnih mest, prav tako vplivajo na stanje v Evropi. Zlasti veliki premiki v gospodarstvu lahko povzročijo socialne nemire in socialno nestabilnost.

Tako se je Evropa znašla na odločilnem križpotju, kjer se je morala soočiti tako z notranjimi kot z zunanji pritiski. Vedno starejše prebivalstvo v Evropi in povečanje deleža upokojenih se dolgoročno izraža v zmanjševanju aktivnega prebivalstva, kar posledično pomeni upad delovne sile, s tem pa tudi padec potencialne gospodarske rasti, ki bi ga Evropa morala nadomestiti z zvišanjem delovne produktivnosti. Takšen padec gospodarske storilnosti ter povečanje izdatkov, povezanih s starostjo, bi zelo obremenila evropski socialni model (glej sliko 2.3) (Evropska komisija 2000).

Slika 2.3: Populacija delovno aktivnih ljudi

Vir: Eurostat (2000); Evropska komisija (2000, 8).

Iz grafa je razvidno, da delovno aktivna populacija v starostnih razredih od 20-29 let in od 30-39 let upada, delež delovno aktivne populacije v starostnih razredih od 40-49 in 50-59 let pa narašča. V desetih letih naj bi se delež delovno aktivnega prebivalstva, starega od 20-29 let zmanjšal za 9 %. Prav tako naj bi se zmanjšal delež delovno aktivnega prebivalstva starega od 30-39 let za 13 %, medtem ko naj bi se ostala starostna razreda povečala. Delež prebivalstva, starega 40-49 let, naj bi narasel za 15 %, delež prebivalstva, starega med 50 in 59 let pa za 12 %. Iz grafa je tudi razvidno, da se je populacija delovno aktivnih ljudi, starih 20-29 let in 30-39 let, zmanjšala za 12 milijonov, medtem ko je starejša delovno aktivna populacija narasla za 13 milijonov.

To pomeni, da bo v prihodnosti manjša populacija delovno aktivnega prebivalstva nosila veliko večje breme upokojenih. Obstoječi trend nakazuje, da bo zaradi vse daljše življenjske dobe ljudi število upokojenih samo še naraščalo.

Po drugi strani je bilo gospodarstvo EU izpostavljeno vse večji konkurenci iz tujine. Gospodarske dejavnosti, ki so bile izpostavljene zunanji konkurenci, so vključevale tako proizvodnjo visoko tehnološkega kot tudi delovno intenzivnega blaga in storitev, ker pa je Evropa zaostajala na področju tehnološkega razvoja in po stopnji produktivnosti, je tej konkurenci le težko sledila.

Države so se začele srečevati tudi z okoljskimi problemi, ki so bili zaradi podnebnih sprememb vedno bolj pereči, ter z varno preskrbo energije (Evropska komisija 2000).

Te okoliščine so pripeljale do sestanka voditeljev vlad držav članic EU v Lizboni v mesecu marcu 2000, z željo, da oblikujejo strategijo za posodobitev gospodarstva EU. Tako so 23. in 24. marca oblikovali Lizbonsko strategijo kot dolgoročno strategijo, katere glavni cilj je, da postane Evropa do leta 2010 najbolj konkurenčno, dinamično in na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, ki naj bi doseglo trajno gospodarsko rast z več ter boljšimi delovnimi mesti (Evropska komisija 2000). Oblikovana strategija obsega naslednja tri področja:

- ekonomsko področje

Vključuje postopno preoblikovanje evropskega gospodarstva v konkurenčno, dinamično in na znanju temelječe gospodarstvo. Poudarek je predvsem na uspešnem prilagajanju spremembam in na velikem vlaganju v raziskave in razvoj.

- družbeno področje

Vključuje cilje po modernizaciji evropskega družbenega modela, predvsem z investiranjem v človeški kapital in zmanjšanjem družbene izključenosti.

- okoljsko področje

To področje je bilo dodano junija 2001 v Goeteborgu in vključuje načrte zmanjšanja vsesplošnega onesnaževanja ter načrte zmanjšanja odvisnosti gospodarske rasti od naravnih virov (Evropski svet 2000).

Večino dogovorjenih ukrepov v Lizboni so oblikovale države članice z usklajevanjem in določevanjem skupnih referenčnih meril, medtem ko sta imela Evropska komisija in Evropski parlament le vlogo gledalcev. Vzroke za to je potrebno iskati v delovanju držav članic, ki niso bile pripravljene prenesti večine pristojnosti na organe Evropske skupnosti, ampak so ukrepe oblikovale na nacionalni ravni.

2.3 CILJI LIZBONSKE STRATEGIJE

Evropski svet se je 23. in 24. marca 2000 sestal v Lizboni na posebnem sestanku, kjer je potrdil nov strateški cilj za EU, imenovan Lizbonska strategija.

Ta zajema tri glavne cilje (Evropski svet 2000):

- EVROPA KOT NAJBOLJ KONKURENČNO, DINAMIČNO IN NA ZNANJU TEMELJEČE GOSPODARSTVO

Prvi cilj zajema področja informacijske družbe, področje raziskav in razvoja, vzpostavitev popolnega, operativnega notranjega trga in učinkovitih finančnih trgov, oblikovanje prijaznega okolja za razvoj inovativnih poslov ter koordinacijo makroekonomskih politik.

- MODERNIZACIJA EVROPSKEGA SOCIALNEGA MODELA Z INVESTIRANJEM V LJUDI IN IZGRADNJO BLAGINJE

V okviru drugega cilja so bila izpostavljena področja: izobraževanje in priprava ljudi na življenje in delo v na znanju temelječi družbi; razvoj aktivne zaposlovalne politike; zagotoviti številnejša in boljša delovna mesta; modernizacija socialne zaščite; in promocija socialnega vključevanja.

- TRAJNOSTNI RAZVOJ/VARSTVO OKOLJA

Področje varstva okolja je bilo dodano leta 2001 na konferenci v Goeteborgu (Evropski svet 2000). Varstvo okolja je bistvenega pomena za kakovost življenja sedanje in prihodnjih generacij. Največji izziv je, kako varstvo okolja dolgoročno in trajnostno združiti s stalno gospodarsko rastjo. Okoljska politika Evropske unije temelji na prepričanju, da visoki okoljski standardi spodbujajo inovacije in poslovne priložnosti ter da je treba tesno povezati ekonomsko, socialno in okoljsko politiko. Osredotoča se na: podnebne spremembe in globalno segrevanje; naravne habitate in prosto živeče živali; vprašanja v zvezi z okoljem in zdravjem; naravne vire in ravnanje z odpadki (Evropska unija 2007).

2.3.1 Evropa kot najbolj konkurenčno, dinamično in na znanju temelječe gospodarstvo

Prvi cilj zajema ekonomsko področje in se osredotoča predvsem na preoblikovanje evropskega trga. Poudarek je predvsem na uspešnem prilagajanju spremembam, ki nastajajo na svetovnem trgu ter povečanju uporabe informacijske tehnologije.

- **Informacijska družba**

Cilj je bil preobraziti obstoječo družbo v novo, informacijsko družbo, kjer bi imeli vsi dostop do svetovne komunikacijske mreže. Za doseg tega cilja je bilo potrebno izobraževati vse državljane EU, s poudarkom na preprečevanju informacijske izključenosti¹ oziroma informacijske nepismenosti. Posebna pozornost je bila namenjena invalidnim osebam (Evropska komisija 2000). Pri tem je Evropski svet poudarjal naslednje cilje, ki bi omogočali postopen razvoj informacijske družbe:

- skupnost in države članice so morale poskrbeti za dostop do nizko stroškovne, hitre internetne povezave v vseh evropskih državah;
- trgi telekomunikacij so morali biti popolnoma integrirani in liberalizirani do konca leta 2001, saj vodijo k nižjim stroškom in nižjim cenam za zasebne uporabnike in družbe ter posledično znižajo stroške dostopa do spleta;
- sedanji Evropski parlament je bil pooblaščen, da sprejme obsežno zakonodajo, katere namen je bil večanje konkurenčnosti v telekomunikacijski industriji in širjenje uporabe interneta;
- države članice so morale do konca leta 2001 poskrbeti za dostop do interneta in multimedijskih virov v vseh šolah EU; učitelji držav članic so morali do konca leta 2002 pridobiti vsa potrebna znanja za uporabo interneta in multimedijskih virov;
- države članice so morale do konca leta 2003 zagotoviti internetni dostop v vseh osnovnih javnih službah (Evropski svet 2000).

¹ Informacijska izključenost je posledica nedostopnosti populacije do komunikacijsko-informacijskih virov.

- **Oblikovanje evropskega prostora za raziskovanje in razvoj**

Glede na to, da imajo raziskave in razvoj močan vpliv na gospodarsko rast, zaposlovanje in socialno kohezijo², je bil glavni cilj EU na tem področju nameniti čim več časa in sredstev za vzpostavitev evropskega prostora kot vodilnega na tem področju.

Eden izmed ciljev je bil, da se raziskovalne aktivnosti čim bolj uskladijo in povežejo ter oblikujejo takšno Evropo, ki bo privlačna za najboljše znanstvenike in raziskovalce. Vse inovacije in izumi, ki bi jih znanstveniki razvili znotraj EU, naj bi bili patentirani (Evropska komisija 2000). Evropski svet je poudarjal naslednje korake, ki bi omogočili doseganje ciljev:

- potrebno je bilo razviti mehanizme in omrežja, ki bi povezovali centre za raziskave in razvoj v vseh državah članicah;
- potrebno je bilo izboljšati okoliščine za razvoj centrov za raziskave in razvoj in za začetno poslovanje družb, ki uporabljajo visoko tehnologijo; pri tem so bile mišljene različne davčne ugodnosti za majhna podjetja, ki vlagajo v R&R, promoviranje večjih vlaganj v R&R tako iz javnih kot tudi zasebnih sredstev in večja podpora Evropske investicijske banke v obliki nepovratnih sredstev ter ugodnih kreditov;
- nuditi podporo pri vzpostavitvi hitre transevropske mreže, ki bi omogočala elektronsko znanstveno komunikacijo, saj bi povezovala različne razvojne inštitute, univerze, znanstvene knjižnice in centre;
- do konca leta 2002 je bilo potrebno odpraviti ovire, ki otežujejo imigracije raziskovalcev v Evropo, hkrati pa poskusiti obdržati perspektivne in nadarjene mlade raziskovalce;
- patentna zaščita izdelkov znotraj EU se je morala urediti do konca leta 2001 (Evropski svet 2000).

² Socialna kohezija je zmožnost družbe, da zagotavlja blaginjo vsem svojim članom, zmanjšuje razlike in preprečuje polarizacijo. Kohezivna družba je skupnost svobodnih posameznikov, ki se medsebojno podpirajo in navedene skupne cilje uresničujejo z demokratičnimi sredstvi (Svet Evrope 2004).

- **Oblikovanje prijaznega okolja za začetek in razvoj inovativnih poslov - podjetniške vzpodbude**

Konkurenčnost in dinamika podjetij je močno odvisna od naklonjenosti oz. prijaznosti okolja do investicij, inovacij in podjetništva³. EU je želela vzpostaviti prijaznejše okolje za podjetja, s poudarkom na malih in srednjih podjetjih (Evropski svet 2000). Za doseg tega cilja so bili opredeljeni naslednji ukrepi:

- Svet in Komisija naj bi do junija 2000 izdelala standarde za porabljen čas in stroške pri ustanavljanju podjetja, stopnjo tveganja ter stopnjo poslovnih možnosti v evropskem prostoru.

Rezultati te naloge naj bi bili vidni že decembra 2000. Žal pa ob pregledu poročila Evropske komisije ugotovimo, da je Evropa namenjala premalo pozornosti izgradnji prijetnega okolja za podjetnike. Podjetništvo je še vedno omejevalo mnogo predpisov in zakonov, ki so ovirali poslovanje podjetij, velik problem je ostajala številna administracija ob ustanavljanju novih podjetij, še vedno je bilo tudi premajhno število investitorjev, ki so bili pripravljeni vlagati v nova podjetja na dolgi rok.

- Svet in Komisijo so pozvali, naj oblikujeta Evropsko listino za mala podjetja, ki naj bi bila potrjena junija 2000. Države članice naj bi namenile večjo pozornost vlaganju v manjša podjetja, kar bi posledično pomenilo tudi večje število delovnih mest.

- Svet in Komisija sta morala ob koncu leta 2000 poročati o finančnih instrumentih Evropske investicijske banke pri vlaganjih v manjša novoustanovljena podjetja, za visoko razvita tehnološka podjetja in o stopnji tveganosti vloženega kapitala.

- Evropski svet je pozival Evropsko komisijo, da je na kratko predstavila poročilo o podjetništvu, odprtosti in inovativnosti Evrope skupaj z večletnim programom o podjetjih in podjetništvu za leta 2001-2005 (Evropski svet 2000).

³ Podjetništvo je proces, ki mu podjetniki namenjajo svoj čas in prizadevanja, prevzemajo pripadajoča finančna, psihična in družbena tveganja za ustvarjanje nečesa novega, vrednega, in prejmejo pripadajoče nagrade v obliki denarja, osebnega zadovoljstva in neodvisnosti (Hisrich in Peters 1989)

- **Oblikovanje popolnega in operativnega notranjega trga**

Ključni cilj Lizbonske strategije je bil dovršen, enoten evropski trg. Za ta cilj je bilo potrebno omogočiti konkurenčnost in dostop do nacionalnih trgov vsem podjetjem iz držav članic, seveda pod enakimi pogoji. V določenih sektorjih je bilo potrebno izboljšati produktivnost dela. Zato je Evropski svet pozival Evropsko komisijo, Evropski svet ter države članice, naj sledijo naslednjim ciljem (Evropski svet 2000):

- Do konca leta 2000 se je morala oblikovati Strategija za odpravo ovir za vse storitve.
- Izvajanje pospešene liberalizacije na področjih oskrbe plina, elektrike, poštних storitev in transporta. Tako je zakonodaja, ki jo je Evropski parlament sprejel v zadnjih petih letih, odpirala različne trge: dobava elektrike in plina naj bi bila popolnoma liberalizirana do leta 2007; potrebna je bila konkurenčnost ponudnikov poštних storitev, čeprav je bila splošna storitev razpošiljanja lahkih pošilk še zmeraj zagotovljena; železniški promet je moral biti liberaliziran do leta 2006.
- Do konca leta 2001 je bilo potrebno oblikovati strategijo za nadaljnje načrtno poenostavljanje zakonodaje, ki je ovirala prost pretok blaga, še posebej področje javne administracije na nacionalni in skupnostni ravni.
- Promovirati je bilo potrebno konkurenco in tekmovalnost ter zmanjšati stopnjo državne pomoči. Državno pomoč je bilo potrebno usmeriti k področjem, ki so bila v interesu skupnosti, npr. regionalni razvoj, okoljevarstvo, tehnološki razvoj itd.
- Dokončanje skupnega notranjega trga za finančne storitve do 2005 (Evropski svet 2000).

- **Učinkovitejši in bolj povezan finančni trg**

Glavni cilj je bil vzpostavitev učinkovitih in preglednih finančnih trgov z boljšo porazdelitvijo kapitala, saj delovanje teh močno vpliva na gospodarsko rast.

Eden izmed najpomembnejših korakov pri nadaljnji integraciji finančnih trgov je bila uspešna uvedba evra v državah EU (Evropski svet 2000).

Da bi čim hitreje dosegli zastavljeni cilj, so morali slediti naslednjim korakom:

- Potrebno je bilo sestaviti načrt dela za uspešno izpeljavo akcijskega plana za finančne storitve do konca leta 2005 s poudarkom na naslednjem: enoten identifikacijski dokument za izdajatelje obveznic in delnic, skupna pravila za preprečevanje trgovanja z notranjimi informacijami in manipulacij na trgu, odprava ovir za vlaganje v pokojninske sklade, vzpodbujanje konkurenčnosti med bankami in borzami v poslovanju z delnicami, odpiranje trga zavarovalniškega posredovanja, oblikovanje jasnih in razumljivih informacij za potrošnike, da ti lahko vlagajo prihranke v druge države, vzpostavitev učinkovitega sistema za mirno in pravno reševanje sporov, saj bo samo tako zagotovljeno zaupanje v čezmejno poslovanje, vzpostaviti elektronsko poslovanje itd.
- Do leta 2003 je bilo potrebno zagotoviti popolno uresničitev akcijskega plana o rizičnem kapitalu, katerega glavni cilj je bil pospešiti čezmejne aktivnosti, ustvariti pogoje za lažje in hitrejše zbiranje kapitala, razširiti razumne predpise in standarde, izboljšati transparentnost rizičnega kapitala, oblikovati učinkovitejšo zakonodajo ter pospešiti razvoj podjetništva v Evropi.
- Za stabilnost finančnih trgov je bil pomemben tudi hiter napredek na področju dolgoročnih ponudb za prevzem ter prenovo zavarovalnic in kreditnih ustanov (Evropski svet 2000).

- **Koordinacija makroekonomskih politik**

Poleg ohranjanja makroekonomske stabilnosti in stimuliranja rasti ter zaposlovanja so morale makroekonomske politike pospeševati prehod v na znanju temelječo ekonomijo, kar je vključevalo povečano vlogo strukturne politike (Evropski svet 2000). Glavni cilji, ki naj bi vodili v stabilnost gospodarstva in trajno rast, so se nanašali na zagotavljanje dolgoročne trajnosti financ, vlaganje v raziskave in razvoj, spodbujanje inovacij ter hitro rastočih podjetij z visoko tehnologijo, spodbujanje uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije, ublažitev davčnega pritiska na delavce, še posebej tiste z nizko izobrazbo in slabo plačo, spodbujanje izobraževanja ter vseživljenjskega učenja (Evropski svet 2000).

2.3.2 Modernizacija evropskega socialnega modela z investiranjem v ljudi in izgradnjo blaginje

Velik potencial Evrope je njeno prebivalstvo, predvsem izobraženo prebivalstvo. Tako so vlaganja v izobrazbo ljudi odločila za razvoj evropske, na znanju temelječe ekonomije, kot tudi zagotovitev, da se tej na novo oblikovani družbi ne bo potrebno boriti s problemi, kot so nezaposlenost, socialna izključenost in revščina. Modernizacija evropskega socialnega modela je tako zajemala vsesplošno izobraževanje ljudi, minimalizacijo problemov z brezposelnostjo, socialno izključenostjo in revščino (Evropski svet 2000).

- **Izobraževanje in priprava ljudi na življenje in delo v na znanju temelječi družbi**

V Evropi je bilo potrebno izvesti reformo šolstva in celotnega izobraževalnega sistema in s tem zadovoljiti potrebe na znanju temelječe družbe. Nov izobraževalni sistem je moral nuditi možnosti izobraževanja različnim družbenim skupinam, s poudarkom na: razvoju lokalnih izobraževalnih centrov, vseživljenjskega učenja, spodbujanju novih strokovnih znanj na področju informacijskih tehnologij in povišanju kakovosti znanj. Zato so morale vse države članice EU povečati investiranje v izobraževalni sistem s poudarkom na internetnih povezavah vseh izobraževalnih ustanov, vzpostavitvi povezav med različnimi univerzami držav članic ter oblikovanju enega portfolia oseb v vseh državah članicah EU (Evropska komisija 2000).

- **Razvoj aktivne zaposlitvene politike: zagotoviti številnejše in boljše službe**

Oblikovanje novih delovnih mest je bil eden izmed ključnih ciljev iz Lizbone. Skupni cilj je bil povečanje stopnje zaposlenosti do 70 % prebivalstva do leta 2010, z vmesnim ciljem 67 % do leta 2005. Sledili so še ostali cilji:

- 57-odstotna stopnja zaposlenosti žensk do leta 2005 ter, končni cilj, 60 % zaposlenih žensk leta 2010;
- stopnja zaposlenosti starejših oseb (55-64 let): 50 % do 2010;
- podaljšanje povprečne starosti ob upokojitvi za 5 let: do 2010;

- omogočeno otroško varstvo za 90 % predšolskih otrok (starejših od 3 let) in za 30 % otrok (mlajših od 3 let) do 2010;
- izboljšanje zaposljivosti s pomočjo servisov, ki vzdržujejo podatkovno bazo o izobraževalnih priložnostih in delovnih mestih po Evropi (Evropski svet 2000).

- **Modernizacija socialne zaščite**

Socialni model Evrope mora zagotavljati kakovostne zdravstvene usluge, enakopravnost spolov, plačilo za vsako delo, čim višjo stopnjo socialne vključenosti. Zato je Evropski svet pozival k okrepitvi sodelovanja med državami članicami z medsebojno izmenjavo izkušenj, dajanju informacij glede izboljšanja uporabe mrežnih storitev in razvoju skupne evropske zdravstvene kartice (Evropski svet 2000).

- **Promocija socialne vključenosti**

V Evropski uniji je bilo vse preveč ljudi, ki so živeli v veliki revščini in so bili posledično socialno izolirani. Glavni cilj na tem področju je bil zmanjšanje stopnje tveganja revščine in promoviranje socialne vključenosti. Doseganje tega cilja se je kazalo v odpiranju novih delovnih mest ter v širših možnostih za izobraževanje (Evropska komisija 2000). Zato je Evropski svet pozival k večjemu razumevanju za socialno izključene, skrbi za nadaljnje promoviranje socialne vključenosti na področju izobraževanja in zaposlitve, razvijanju prioritete akcije, ki se je nanašala le na določene socialne skupine (manjšine, otroke, starejše ljudi in invalide) (Evropski svet 2000).

2.3.3 Trajnostni razvoj /Varstvo okolja

Področje trajnostnega razvoja in varstva okolja je bilo dodano junija 2001 v Goeteborgu. Vključevalo je načrte zmanjšanja vsesplošnega onesnaževanja in načrte zmanjšanja odvisnosti gospodarske rasti od naravnih virov (Evropski svet 2000).

Glavni cilji so predstavljali sprejem kjotskega protokola⁴ do leta 2002, zmanjšanje deleža emisij toplogrednih plinov v ozračju do leta 2005 ter proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov v obsegu 22 % skupne porabe do leta 2010 (Evropski svet 2000).

2.4 URESNIČEVANJE LIZBONSKE STRATEGIJE

Leta 2000 je evropski vrh v Lizboni zastavil 10-letno strategijo za razvoj Evrope. Lizbonski plan je veljal za velik uspeh, zato tudi Evropska komisija ni izgubljala časa z začetkom njegovega uresničevanja. Reforme so se začele izvajati hkrati v vseh državah članicah in na vseh ekonomskih in socialnih področjih, ki jih je določala Lizbonska strategija. Delo držav članic in morebitna vprašanja naj bi Komisija pregledovala vsako leto in jih nato objavila v spomladanskem poročilu Evropskemu svetu. Ta poročila bi prikazovala napredek od leta 2000 dalje. Na osnovi poročil bi se oblikovale nadaljnje smernice dela za uspešno doseganje lizbonskih ciljev.

Evropski svet v Stockholmu, 2001

V Stockholmu se je 23. marca 2001 prvič sestal Evropski svet, da bi preveril trenutno stanje v EU ter ugotovil, kako uspešne so bile države članice v prvem letu uresničevanja Lizbonske strategije in kako se bodo oblikovale nadaljnje akcije ter potrebne reforme v letu 2001 (Evropski svet 2001).

Leto 2000 je bilo uspešno leto za gospodarstvo EU. To se je odražalo predvsem v hitri gospodarski rasti, nizki inflaciji in uravnoveženih javnih financah. Prav tako je bilo ustvarjenih 2,5 milijona novih delovnih mest, od tega se je na novo zaposlilo kar 2/3 žensk.

⁴ Kjotski protokol je mednarodni sporazum, ki skuša omejiti emisije ogljikovega dioksida in petih ostalih toplogrednih plinov (metana, didušikovega oksida, fluoriranih ogljikovodikov, perfluoriranih ogljikovodikov in žveplovega heksafluorida). Vsi izmed naštetih plinov spadajo med toplogredne pline, ki vpijajo toplotno sevanje zemeljske površine in povzročajo učinek tople grede. Sporazum, ki je bil podpisan leta 1997 v japonskem mestu Kjoto, predvideva zmanjšanje svetovnih emisij za 5 odstotkov v obdobju 2008-2012 glede na izhodiščno leto 1990 (Evropska komisija 2008b).

Ob koncu leta 2000 je močno padla stopnja nezaposlenosti na območju celotne EU; izvedla se je uspešna širitev evropske valute, evra; evropsko gospodarstvo je uspešno preživelo šok cen goriva in turbulence na trgu delnic. Kljub uspehu, doseženem v prvem letu izvajanja Lizbonske strategije, so problemi ostajali. Približno štirinajst milijonov Evropejcev je bilo še vedno brezposelnih, trgi telekomunikacije, energije, transporta so ostali zaprti, Evropa je vlagala manj v nove tehnologije v primerjavi z Ameriko, prav tako je bilo veliko ljudi socialno izključenih. Glavni razlog za to je bil v prepočasnem izvajanju reform in premajhni volji držav članic pri uresničevanju ciljev (Evropski svet 2001).

Evropski svet v Barceloni, 2002

Evropski svet je v drugem letu uresničevanja Lizbonske strategije prišel do naslednjih zaključkov:

Svetovno gospodarstvo je na točki, kjer je prišlo do velikih upočasnitev v ekonomskih aktivnostih. Za to obstaja mnogo razlogov, dva izmed najpomembnejših pa sta nenehno spreminjanje cen nafte in upočasnitev svetovne trgovine. Tako se tudi EU, kljub uspešnemu gospodarskemu poslovanju ni uspela izogniti tem negativnim vplivom. Rezultati pregleda delovanja v letu 2001 so pokazali, da je bil razvoj EU v smeri uresničevanja lizbonskih ciljev veliko počasnejši kot v letu 2000 (Evropski svet 2002).

Če strnemo celovito dogajanje v EU v letu 2001, lahko rečemo, da smo dosegli napredek pri odpiranju trga telekomunikacij ter trga elektrike in plina, hkrati pa smo oblikovali mnogo zakonodajnih predlogov in novih akcijskih planov. Vendar ostajajo področja, kjer nismo bili najbolj uspešni. Takšno je področje implementiranja pravil evropske skupnosti in kršitve pravil oz. zakonov skupnosti. Najbolj zaskrbljujoče je bilo, da so se cilji, zastavljeni v Lizboni, vedno bolj odmikali ter da smo bili po dveh letih izvajanja Lizbonske strategije bolj ali manj na isti točki.

Uresničevanje Lizbonske strategije do leta 2003

Po treh letih izvajanja reform za uresničevanje lizbonskih ciljev se je pojavilo vprašanje, ali je Lizbonska strategija pravi pristop za razvoj EU, saj so obstoječe politične razmere in poslabšanje gospodarskih razmer v zadnjih 18 mesecih vnesle določeno stopnjo negotovosti, tako na strani potrošnikov kot tudi proizvajalcev. Uveljavitev desetletnega notranjega trga, 5 let evropske zaposlitvene strategije in prva obletnica uvedbe evra so kazali, da je EU sposobna doseči in uresničiti lizbonske cilje. Kljub naštetim uspehom pa se je ob pregledu dogodkov preteklega leta zastavljalo vprašanje, ali je bilo uresničevanje strategije v državah članicah EU tako uspešno, kot je bilo zastavljeno v Lizboni. Analize so kazale, da kljub triletnemu izvajanju lizbonskih ukrepov ni bil dosežen velik napredek (Evropska komisija 2003).

Tretje poročilo Evropske komisije je izpostavilo tudi širitev EU. Prva pogajanja z 10 državami so se že zaključila. Tako so z ratifikacijo 1. maja 2004 nove članice EU postale: Ciper, Češka, Estonija, Madžarska, Litva, Latvija, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija. Pogajanja so se nadaljevala z Bolgarijo in Romunijo, ki naj bi vstopili v EU leta 2007, dogovorjen je bil tudi datum za začetek pogajanj s Turčijo, če bo ta izpolnila kopenhagenske kriterije⁵.

Napovedi, kako bodo nove članice vplivale na uresničevanje Lizbonske strategije, so bile večinoma pozitivne. Splošno mnenje je bilo, da bodo srednjeročno in tudi dolgoročno še izboljšale kapacitete za uresničevanje ciljev in moči EU (Evropska komisija 2003).

Pretekle reforme so stimulirale rast, oblikovale nova delovna mesta in pomagale ljudem, da so prenehali živeti na robu revščine in socialne izključenosti. Reforme, ki so bile načrtovane za prihodnost, bodo imele podobne učinke, s tem da naj bi stanje še izboljšale.

⁵ Kopenhagenski kriteriji vključujejo: politične kriterije (delovanje institucij, ki zagotavljajo spoštovanje načel demokracije, pravne države, človekovih pravic in zaščite manjšin; ekonomske kriterije (delujoča tržna ekonomija in sposobnost soočanja s konkurenčnimi pritiski in tržnimi silami znotraj Unije) ter sposobnost prevzema in izvajanja zakonodaje EU (Evropski svet 1993).

Dodatna prioriteta držav članic in EU za leto 2003 pa je bila uresničevati ukrepe, ki so bili sprejeti z Razvojno agendo iz Doha⁶ in na konferenci v Monterreyu ter v Johannesburgu (Evropska komisija 2003).

Uresničevanje Lizbonske strategije do leta 2004

Četrto poročilo Evropske komisije naj bi pokazalo napredek, dosežen od leta 2000 do leta 2004, hkrati pa naj bi poskrbelo za spodbudo, potrebno za nadaljevanje Lizbonske strategije. Obenem je Evropska komisija prosila Evropski svet, naj opredeli okvir za pripravo vmesnega pregleda uresničevanja Lizbonske strategije za leto 2005, saj so se lizbonski cilji, kljub napredku, ki je bil dosežen v vseh državah članicah, vedno bolj odmikali (Evropska komisija 2004).

Leto 2005 je bilo prelomno leto, saj je pomenilo polovico poti izvajanja Lizbonske strategije. Hkrati je bilo leto 2005 prvo, v katerem se je strategija izvajala v razširjeni Evropi in nastopila sta na novo oblikovana Evropska komisija in Evropski parlament. Prvih 5 let, ki so pomenila prvo stopnjo izvajanja strategije, je bilo namenjenih izoblikovanju okvira za izvajanje reform. Glavna naloga v prihodnjih letih je bila aktivno izvajanje teh reform s točno določenim ciljem. Tako je Evropska komisija v naslednjih letih postavila izvajanje Lizbonske strategije v samo jedro dejavnosti EU. Na polovici izvajanja Lizbonske strategije je bila izdelana revizija delovanja EU, s katero se je ugotovila uspešnost v preteklih letih in na novo oblikoval načrt za doseganje lizbonskih ciljev (Evropska komisija 2004). V ta namen je Evropski svet, ki je zasedal v Bruslju marca 2004, dal pobudo Komisiji, da ustanovi delovno skupino, ki bo naredila celovito revizijo izvajanja Lizbonske strategije. Tako je Evropska komisija 22. aprila 2004 razglasila ustanovitev delovne skupine na visoki ravni, pod vodstvom Wima Koka, nekdanjega nizozemskega predsednika vlade.

⁶ Države članice WTO so novembra 2001 v Dohi (Katar) sprožile nov krog pogajanj, namenjen večji liberalizaciji svetovne trgovine. Gre za tako imenovano Doha razvojno agendo. Pogajanja so se osredotočala na področja kmetijstva, nekmetijskih proizvodov in storitev. Glavni cilji na področju kmetijstva so bili usmerjeni v izboljšave glede dostopa na trg, zmanjšanje oz. odpravo izvoznih subvencij ter zmanjšanje domačih subvencij. Na področju nekmetijskih proizvodov je bil glavni cilj odprava carin in na področju storitev postopna liberalizacija trgovine s storitvami (Ministrstvo za gospodarstvo 2007) .

Njena naloga je bila oblikovanje neodvisne revizije izvajanja Lizbonske strategije. Poročilo naj bi poleg revizije vsebovalo tudi ukrepe za celotno strategijo, ki bi pripeljali do želenih ciljev.

Delovno skupino je sestavljalo 13 posameznikov, ki so bili strokovnjaki za različna področja, zajeta v Lizbonski strategiji. Poročilo naj bi bilo končano do 1. novembra 2004. Skupina je delovala od maja 2004 do oktobra 2004. Med tem časom se je sestala šestkrat in 3. novembra 2004 predstavila poročilo skupine z naslovom Spopadanje z izzivom Lizbonske strategije za rast in zaposlovanje, s poudarkom na nujnosti pospešenega izvajanja Lizbonske strategije in spoznanjem, da so izzivi, s katerimi se spopada Evropa danes, večji od izzivov iz leta 2000.

2.5 OCENA IZVAJANJA LIZBONSKE STRATEGIJE DO LETA 2005

Pregled poročil Evropske komisije je pokazal, da so se s težavami soočale vse države članice in da se morajo prav vse še zelo potruditi, da bi dosegle želene rezultate. Izvedba reform, ki izhajajo iz Lizbonske strategije, četudi delna, je že dala prve rezultate na področju zaposlenosti, čeprav vmesni cilj za leto 2005 ne bo izpolnjen. Na področju produktivnosti je bil trend dokaj pozitiven, predvsem v informacijskem in telekomunikacijskem sektorju, medtem ko so počasna liberalizacija poštne trga, trga transporta in trga energije ter področje trajnostnega razvoja zbuja skrb. Prav tako je imela Unija še vedno težave pri izkoriščanju sinergije med različnimi politikami, zlasti na področju okolja, raziskav in konkurenčnosti. Na nacionalni ravni je bila skupna uspešnost pri ohranjanju okolja katastrofalna, saj so v nekaterih primerih standardi, v primerjavi z letom 1999, padli.

Ob pregledu poročil iz let 2001 (Evropski svet 2001), 2002 (Evropski svet 2002), 2003 (Evropska komisija 2003) in 2004 (Evropska komisija 2004) ugotovimo, da so se zastavljeni ukrepi ponavljali iz leta v leto, s tem pa so se tudi zastavljeni cilji odmikali v prihodnja leta. Vzroki za takšno stanje so bili različni: ali je šlo za pomanjkanje politične volje in soglasja na prioriteth področjih ali pa je bilo za zaostanke krivo neusklajeno delovanje različnih nosilcev politik in s tem nezadostno povezovanje posameznih programov in ukrepov.

Verjetno je šlo kar za oboje, saj v vseh 4 letih izvajanja lizbonskih ciljev ni prišlo, razen izjemoma, do spremljanja, ocenjevanja in vrednotenja učinkov izvajanja različnih ukrepov, kar bi močno prispevalo k izboljševanju izvajanja ukrepov (Bučar in Stare 2004).

EU si je z oblikovanjem Lizbonske strategije zastavila cilje, ki so zahtevali od sedanjih držav članic veliko razvojnih naporov, pred nove države članice pa so postavljali še večje izzive. Te so morale poleg ohranjanja že doseženih kriterijev za vstop v EU dohitevati še cilj, ki se je tudi sam premikal naprej, to pa je pomenilo, da so morale delati še hitreje, če so želele doseči zastavljene cilje Lizbonske strategije (Bučar in Stare 2004).

V prihodnje bi morale države EU postaviti gospodarsko rast za osrednji cilj EU. To pa je pomenilo obsežne reforme evropskih institucij in organizacije. Prav tako pa je bila za to potrebna večja fleksibilnost trga dela, več zunanjih virov financiranja (kapitalskih vložkov), visoko izobraževanje, več naložb v raziskave in razvoj ter doseganje družbenega konsenza (Svetličič in Sicherl 2004).

3 REVIZIJA LIZBONSKE STRATEGIJE

Namen tega poglavja je prikazati preoblikovanje Lizbonske strategije. V prvem podpoglavju je opisano Kokovo poročilo, na osnovi katerega je Evropska komisija leta 2005 pripravila dokument z novim lizbonskim akcijskim programom ter novim načinom upravljanja Lizbonske strategije. Poimenovala ga je Nov začetek za Lizbonsko strategijo. Sledi pregled uresničevanja prenovljene Lizbonske strategije vse do leta 2007 in analiza drugega obdobja izvajanja Lizbonske strategije s pomočjo strateškega poročila, ki ga je Komisija izdala decembra 2007.

Lizbonska strategija, ki so jo oblikovali leta 2000, velja za skupek celostnih in medsebojno povezanih reform. To pomeni, da če posamezna država članica izvaja reforme, bi bile te veliko učinkovitejše, če bi jih izvajale tudi vse ostale države članice. Pri analizi razvoja sveta in smernicah razvoja je Kokova skupina ugotovila, da je zdaj Lizbonska strategija še toliko pomembnejša in nujna, kot je bila leta 2000. Razloga za to sta bila v razkoraku rasti gospodarstva med Severno Ameriko in Azijo, ki se je povečal, in v starostni strukturi prebivalstva Evrope. Zato je poročilo ugotavljalo, da je nujno, da države članice združijo moči pri doseganju večje gospodarske rasti in višje stopnje zaposlenosti. Za to pa je potrebno učinkovitejše delovanje evropskih institucij, višja stopnja politične volje in širša obveza evropskih državljanov (High Level Group 2004).

3.1 KOKOVO POROČILO

Delovna skupina je pod vodstvom Wima Koka oblikovala pet ključnih področij delovanja EU in držav članic za uresničevanje lizbonskih ciljev. Ta so bila naslednja:

- družba, temelječa na znanju,
- dokončno oblikovaje notranjega trga in promoviranje konkurence, z vključevanjem storitev in finančnih storitev,
- oblikovanje prijaznega okolja za podjetništvo,
- izgradnja prilagodljivega in specifičnega trga delovne sile,
- promoviranje win-win okoljskih strategij (High Level Group 2004).

Družba, temelječa na znanju

Družbo, temelječo na znanju, najlažje opredelimo s konceptom ciklusa znanja, ki je sestavljen iz: ustvarjanja, prenosa in uporabe znanja. Ciklus znanja se vrti na različnih ravneh. Na ravni družbenih institucij kot ustvarjalce znanja najpogosteje prepoznamo raziskovalne in razvojne institute, kot prenosnike znanja najrazličnejše izobraževalne ustanove in kot uporabnike znanja proizvodne organizacije. Glavna značilnost na znanju temelječe družbe, je razvoj novih proizvodov in storitev, njihov hiter prenos v proizvodnjo oziroma širšo uporabo ter hkratno izobraževanje in usposabljanje ljudi tako, da so se sposobni vključevati v nova proizvodna okolja in uporabljati nove proizvode (Svetlik 2004).

Raziskave so pokazale, da bo v prihodnosti več kot 30 % ljudi zaposlenih v storitvenih sektorjih. Kljub uspešnosti Evrope na področjih, kot so letalstvo, energetika in mobilna industrija, je pri doseganju tega cilja Evropa popolnoma razočarala, čeprav ima 2-krat več diplomantov kot Amerika (High Level Group 2004). Predlagani ukrepi skupine glede univerz in znanstvenikov so bili:

- evropski diplomanti so odhajali iz Evrope, zato je morala Evropa izboljšati pogoje za znanstveno delo, morala je odpraviti administrativne ovire (vize, priznavanje izobrazbe, zdravstveno zavarovanje itd.);
- države članice so morale namenjati več denarja univerzam in njihovim programom;
- nujno se je morala vzpostaviti vez med univerzami, znanstveniki in raziskovalci na eni strani in industrijo in trgovino na drugi strani (High Level Group 2004).

Eden izmed ključnih dejavnikov, ki vplivajo na rast gospodarstva, je vlaganje v raziskave in razvoj (R&R). Tudi na tem področju države članice niso bile najbolj uspešne, saj je bilo na tem področju doseženo najmanj napredka. Zato so bili predlagani ukrepi skupine naslednji:

- promovirati večja vlaganja v R&R, tako iz zasebnih kot javnih sredstev;
- izvajanje različnih davčnih ugodnosti za majhna podjetja, ki vlagajo v R&R;
- ustanovitev Evropskega raziskovalnega sveta, ki bo sponzoriral in koordiniral dolgoročne raziskave in razvoj na evropski ravni (High Level Group 2004).

Močan vpliv znotraj EU na gospodarsko rast ima tudi stopnja rasti informacijsko-komunikacijske tehnologije. Predlagani ukrepi skupine na tem področju so bili:

- prioriteta na tem področju je bila implementacija akcijskega plana eEurope;
- do leta 2010 se mora zagotoviti dosegljivost interneta vsaj polovici evropske populacije;
- znižati so se morale cene dostopa do interneta, predvsem v ruralnih območjih, hkrati pa se je bilo potrebno osredotočiti na brezžični internet (High Level Group 2004).

Ena izmed glavnih nalog EU je bilo oblikovanje patenta⁷ EU do spomladi 2005 (High Level Group 2004).

Notranji trg

Uresničitev svobodnega gibanja oseb, proizvodov, storitev in kapitala na območju brez notranjih meja je ena bila izmed glavnih in najpomembnejših nalog držav članic. Kljub temu da je težko opredeliti posamezne učinke, ki so posledica ustvarjanja notranjega trga, je Evropska komisija ocenila, da je bruto domači proizvod (BDP) EU narasel v samem procesu nastajanja enotnega evropskega trga. Negativno je bilo, da so se pozitivni učinki zmanjševali, kot se je zmanjševala tudi intraevropska trgovina blaga in storitev. To je pomenilo, da evropski trg še ni bil popolnoma enoten. Na to sta kazala še dva pokazatelja: variranje cen in znižanje privlačnosti za investicije. Tudi tu je delovna skupina ugotovila, da je nujnost izvajanja programa poenotenja evropskega trga že v pozabi (High Level Group 2004).

Eden izmed glavnih problemov, ki jih je na osnovi analize opredelila delovna skupina, je bila nedosledna implementacija že sprejetih ukrepov. Zato je delovna skupina poudarjala pomen politične volje za uresničevanje direktiv. Poudarjala pa je tudi natančnost, ki je nujna pri implementaciji, da ne pride do več različic posameznih direktiv.

⁷ Patent je izključna pravica fizične ali pravne osebe za izum, ki je nov, na inventivni ravni in je industrijsko uporabljiv. Patentno varstvo je ozemeljsko omejeno in velja samo na območju pristojnosti posamezne ustanove za podeljevanje patentov (Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino 2008).

Za prosto delovanje notranjega trga je poudarila odstranitev ovir (administrativne ovire, omejitve pri zaposlovanju tujih delavcev v posameznih državah članicah, omejitve pri nakupu nepremičnin, itd.), ki zavirajo prost pretok kapitala, blaga in storitev. Hkrati je delovna skupina posvarila države članice, da bi morale do leta 2007 za vse odpreti trg elektrike in plina, kar pa so le delno storile.

Glavna naloga držav članic je bila oblikovati dinamične in visoko konkurenčne finančne trge. Zato je delovna skupina poudarila popolno implementacijo finančnega storitvenega akcijskega plana (FSAP) do leta 2005. Prav tako je posvarila Komisijo, da je morala oblikovati strategijo za zmanjšanje ovir na področju meddržavnih transakcij in pred koncem leta 2005 predstaviti analizo in predloge za nadaljnjo integracijo finančnih trgov. Za boljše delovanje evropskega trga je bilo nujno, da se izboljša infrastruktura, ki sedaj podjetjem onemogoča dobro izkoriščanje skupnega evropskega trga. Ob nedavni širitvi EU na nova področja je bil problem infrastrukture še večji (High Level Group 2004).

Prijazno okolje za podjetnike

Podjetništvo in podjetnik sta pojma, ki sta se pri nas do poznih osemdesetih let razmeroma redko uporabljala tako v strokovnih krogih kot v vsakdanjem življenju. Danes pa obstaja veliko definicij podjetništva in podjetnika. V osemdesetih letih sta eno izmed definicij izoblikovala priznana harvardska profesorja Stevenson in Kao, ki pravita:

"Podjetništvo je poskus ustvariti vrednost s pomočjo odkrivanja poslovne priložnosti, obvladovanja tveganja, ki tej priložnosti ustreza, in s pomočjo komunikacijskih in poslovnih (menedžerskih) sposobnosti in znanja mobilizirati človeške, finančne in materialne vire, potrebne za uspeh projekta" (Glas in Pšeničny 2000). Podjetnika pa lahko opredelimo kot posameznika, ki ustanovi podjetje kljub tveganju in negotovostim, da bi ustvaril dobiček in rast na osnovi priložnosti, ki se mu ponudijo, in z zbiranjem potrebnih sredstev, ki mu to omogočajo (Zimmerer in Scarborough 1996).

Podjetništvo bi lahko imelo eno najpomembnejših vlog, vendar je Evropa namenjala premalo pozornosti izgradnji prijetnega okolja za podjetnike. Uspešnost so ovirali predvsem številni predpisi in zakoni, ki so ovirali poslovanje, številna administracija, ki pride še posebej do izraza pri ustanavljanju novih podjetij in omejena razpoložljiva finančna sredstva, premajhno pa je bilo tudi število investorjev.

Zato je delovna skupina predlagala kar nekaj ukrepov. Potrebno je bilo zmanjšati število pravil, ki so urejala to področje, še pomembneje je bilo oblikovati boljša in racionalnejša pravila. Komisijo je pozvala, naj oblikuje in predlaga kakovostnejše zakonodajne predloge.

Države članice so morale prav tako pregledati in analizirati nacionalne zakone in si zadati cilj zmanjšanja nacionalnih ovir ter do konca leta 2005 drastično zmanjšati čas, napor in stroške, ki so potrebni za ustanovitev novega podjetja. Delovna skupina je opozarjala, da je potrebna večja promocija in vzpodbuda za pridobivanje novih investitorjev in s tem dodatnih finančnih sredstev. Hkrati je pozvala finančne in druge javne institucije, naj v prihodnje ponujajo več in bolj raznolike finančne instrumente, s katerimi bi olajšale začetek poslovanja novih podjetij.

Za konec je delovna skupina poudarila nujno sodelovanje Evropske investicijske banke (High Level Group 2004).

Trg delovne sile

Visoka stopnja zaposlenosti je ključna za doseganje boljše socialne kohezije in za zmanjšanje revščine znotraj EU. V zadnjem času sta imeli glaven vpliv na trg delovne sile globalizacija in struktura prebivalstva, kjer prevladujejo čedalje starejši ljudje. Predlagani ukrepi za to področje so se tako osredotočali na izobraževalne sisteme, vseživljenjsko učenje ter na miselnost ljudi.

Kot prvi ukrep je delovna skupina navedla izboljšanje izobraževalnih sistemov in pri tem podarila oblikovanje različnih ukrepov za zmanjšanje števila ljudi, ki ne dokončajo šolanja. Države članice so morale skupaj s socialnimi partnerji do konca leta 2005 oblikovati nacionalne strategije za doživljenjsko učenje, zmanjšati brezposelnost in omogočiti ljudem, da bodo ostali dalj časa zaposleni. Hkrati jih je delovna skupina opozorila, da morajo do leta 2006 razviti strategijo o aktivnem staranju. Poudarjeni so bili tudi ukrepi za povišanje stopnje zaposlenosti žensk (izvajanje programov pospeševanja poklicnega napredovanja žensk, visoka zastopanost žensk v programih APZ, oblikovanje novih programov in storitev za skrb otrok itd.). Države članice so morale sprejeti številne pobude, ki so promovirale ustanavljanje podjetij ter prilagodljivost delavcev novim nalogam, saj naj bi se tudi tako dvigovala stopnja zaposlenosti.

Spremeniti je bilo potrebno miselnost ljudi, in sicer tako da si ljudje ne iščejo doživljenjskih zaposlitev, ampak začetne zaposlitve, preko katerih napredujejo v druge, se pri tem stalno izobražujejo in poskušajo ostati čim dlje na trgu delovne sile.

Potrebno je bilo razmisliti o ukrepih glede imigracije delovne sile iz držav, ki niso članice EU, saj bi to lahko bil eden od načinov reševanja problema pomanjkanja delovne sile (povečati število delovnih dovoljenj) (High Level Group 2004).

Promoviranje okolju prijaznih tehnologij

Nova okoljska politika je prinašala tudi nove priložnosti za inovacije, oblikovanje novih trgov in višjo konkurenco preko boljšega izrabljanja virov in novih investicijskih priložnosti. Evropa je lahko pridobila primerno prednost z osredotočenjem na razvijanju tehnologij, ki bolje izrabljajo razpoložljive vire. Tako smo s promoviranjem okolju prijaznih inovacij ustvarjali win-win situacijo, saj inovacije podpirajo rast in zaposlovanje ter hkrati oblikujejo možnosti za pretrganje vezi med ekonomsko rastjo in onesnaževanjem (High Level Group 2004).

Delovna skupina je predlagala naslednje ukrepe:

- Evropska komisija, Evropski svet in države članice so morale promovirati razvoj ekoinovacij⁸ in postaviti Evropo na vrh trga ekoindustrije⁹.
- Komisija je morala poročati Svetu o vsesplošnem napredku oblikovanja EU okoljsko-tehnološkega akcijskega plana (ETAP).
- Nacionalne in lokalne oblasti so morale do konca leta 2006 oblikovati akcijske plane za okoljsko osveščanje prebivalstva, ki se osredotočajo na nova goriva za prevozna sredstva in novo energetska tehnologija (High Level Group 2004).

Kljub vsemu so se pojavljale skrbi, da ostale države ne bi tako hitro začele uporabljati okolju prijazne tehnologije in bi se posledično zmanjšala konkurenčnost evropskih držav.

⁸ Eko inovacije predstavljajo nove storitve podjetij, ki prispevajo k okoljsko prijaznemu poslovanju, čistejši proizvodni procesi, okolju prijazni izdelki ter nove metode okoljskega upravljanja, in eko-označevanje (Slovensko gospodarsko in raziskovalno združenje 2008).

⁹ Eko industrija je okolju prijazna industrija. Izraža se v zmanjševanju onesnaževanja okolja, v skrbi za bolj zdravo delovno in bivalno okolje človeka.

Zato je bilo potrebno najti pravo ravnotežje med ekonomskimi, socialnimi in okoljskimi dimenzijami pri oblikovanju politike in pri posameznih političnih odločitvah. Pri tem so morale institucije na ravni EU in države članice razviti odlične sisteme ocenjevanja in analiziranja situacije na trgu (High Level Group 2004).

V prihodnosti bo poleg cene, kakovosti in dizajna vse bolj pomemben koncept okoljevarstva, s poudarkom na ustreznem pristopu k naravnim virom in učinkoviti porabi energije. Zato je za države članice EU pomembno, da bodo prepoznale te priložnosti in se pri tem osredotočile na raziskave in razvoj, spodbujanje energetske učinkovitosti in spodbujanje investorjev, da bodo kljub večjemu začetnemu riziku vlagali v eko-industrije. Res je, da so lahko prvi učinki uvajanja eko-tehnologij tudi negativni, predvsem zaradi njihovega počasnega uvajanja v drugih državah in nekoliko dražje proizvodnje. V prihodnosti bo, zaradi omejitve naravnih virov, vedno bolj pomembna učinkovitost pri njihovi uporabi ter razvoj alternativnih virov. Zato lahko rečemo, da bodo eko-inovacije postale ključni dejavnik tako pri gospodarski rasti kot pri konkurenčnosti. Dobra okoljska politika bo EU dolgoročno prinesla višjo konkurenčnost na svetovnem trgu, oblikovanje novih okoljskih trgov, z razvojem alternativnih virov energije pa manjšo odvisnost od ostalega sveta na tem področju.

Boljše uresničevanje strategije

Določene države članice so sicer dosegale uspehe na enem ali dveh področjih, nobeni pa ni uspelo doseči uspeha na vseh področjih hkrati. Če je Evropa hotela doseči zelene cilje, je morala delovati usklajeno. Glavna naloga je bila oblikovati take nacionalne politike držav članic, ki upoštevajo posamezne razmere v vsaki državi članici, znotraj vseevropskega okvira in nato delovati skupaj, odločneje in bolj usklajeno na poti doseganja ciljev Lizbonske strategije. Za boljše delovanje evropskih institucij, držav članic in socialnih partnerjev je delovna skupina predlagala:

- da naj bi Evropski svet dajal glavno pobudo pri uresničevanju Lizbonske strategije in prevzel vlogo voditelja tega projekta;

- da naj bi države članice pripravile nacionalne programe in zaprisegle, da bodo izvrševale in uresničevale potrebne ukrepe za doseg lizbonskih ciljev, pri tem pa bodo v proces vključevale tudi državljane;
- Evropska komisija je morala nenehno pregledovati in ocenjevati napredek držav članic in ga podpirati s svojo politiko in delovanjem;
- Evropski parlament je moral ves čas spremljati izvajanje ukrepov za doseg lizbonskih ciljev;
- evropski družbeni partnerji so se morali prav tako vključiti oz. aktivno sodelovati v procesu implementacije Lizbonske strategije.

Če želimo doseči višjo stopnjo rasti in zaposlovanja, moramo oblikovati močno in prepričljivo politično vodstvo. Evropa je s tem razvila poseben družbeni in ekonomski model, ki združuje produktivnost, socialno kohezijo in zavezanost k novi okoljski politiki (High Level Group 2004).

3.2 NOV ZAČETEK ZA LIZBONSKO STRATEGIJO, POROČILO EVROPSKE KOMISIJE, 2005

Poročilo Evropske komisije 2005 (Evropska komisija 2005) je vsebovalo navodila za celotno Evropo, kako naj s skupnim delom gradi evropsko prihodnost in se osredotoča na lizbonske cilje. Komisija je v poročilu predlagala nov začetek za Lizbonsko strategijo in usmerjanje dela k dvema poglavitnima nalogama: oblikovanje boljših in novih delovnih mest ter vzpostavljanje močnejše gospodarske rasti, katerih realizacija odpira možnosti za uresničitev široko zastavljenih gospodarskih, socialnih in okoljskih načrtov. Izvrševanje ukrepov je bila najpomembnejša naloga držav članic in tudi evropskih institucij. Tako je izvajanje načrtov reforme zahtevalo prenovljeno partnerstvo za gospodarsko rast in delovna mesta.

Glavna naloga na novo vzpostavljenega partnerstva je bila pospešiti izvajanje strategije, kar je pomenilo pospešeno uresničevanje reform, potrebnih za povečanje gospodarske rasti in zaposlovanja. Na ravni EU naj bi Evropska komisija imela osrednjo vlogo pri uvajanju politike in zagotavljanju njenega izvajanja, pri tem pa naj bi tesno sodelovala s Evropskim parlamentom in Evropskim svetom.

Na nacionalni ravni so morale države članice izvesti preostanek dogovorjenih lizbonskih reform. Oblikovati pa so morale tudi svoje nacionalne lizbonske programe, v katerih bo zapisano, kako bodo to dosegale. Komisija naj bi imela na nacionalni ravni vlogo posrednika preko primerjalnih analiz, finančne podpore in s pospeševanjem socialnega dialoga ali z vzpostavljanjem dobrih praks (Evropska komisija 2005).

3.2.1 Lizbonski akcijski program

V osrčju predlaganega partnerstva je bil lizbonski akcijski program. Pri tem ne gre za novo oblikovanje Lizbonske strategije, temveč za določanje novih ukrepov na evropski in nacionalni ravni, ki naj pripomorejo k uresničevanju lizbonske vizije. Ta je zajemal ukrepe na treh glavnih področjih:

- ustvarjanje Evrope, ki bo privlačnejša za naložbe in delo,
- področje znanja in inovacij ter
- ustvarjanje več in boljših delovnih mest.

Lizbonski akcijski program je opredelil odgovornosti in določil roke. Predvsem pa je jasno razlikoval med ukrepi držav članic in ukrepi na ravni EU (Evropska komisija 2005).

- **Evropa, privlačnejša za naložbe in delo**

Prvi cilj je predstavljal širitev in poglobitev notranjega trga, saj so bili v mnogih državah članicah ključni trgi (trg telekomunikacij, energetike in prevoza) Evropske unije odprti le na papirju. Dokončanje enotnega trga, zlasti na področju storitev in zgoraj naštetih področjih, je ostajala ključna naloga (Evropska komisija 2005).

Oblikovani ukrepi so poudarjali dosledno izvajanje akcijskega načrta v zvezi s finančnimi storitvami, izvajanje ukrepov za odpravo ovir (administrativne ovire, carine itd.), ki vplivajo na liberalizacijo ključnih trgov EU, doseganje dogovora o skupni konsolidirani osnovi za davek od dobička pravnih oseb, saj je obstajalo več kot 25 različnih pravil, ki urejajo obdavčenje služb v več državah članicah, bistveno izboljšanje vloge nacionalnih uprav pri zagotavljanju pravih tržnih razmer ter oblikovanje patenta Skupnosti (Evropska komisija 2005).

Naslednji cilj je bil izboljšanje evropskih in nacionalnih predpisov. Na tem področju je bilo nujno izboljšati zakonodajne pogoje, zmanjšati nepotrebne stroške in oblikovati zaposlovanju prijazno zakonodajo, saj naj bi tako ustvarili ugodnejše pogoje za gospodarsko rast in višjo produktivnost. Boljši predpisi naj bi bili temelj sprejemanja odločitev na vseh ravneh Unije (Evropska komisija 2005).

Da bi države članice dosegle zastavljene cilje so morale nadaljevati z ukrepi za izboljšanje svoje zakonodaje, predvsem na tistih področjih (storitveni sektor), kjer je Evropa zaostaja v rasti produktivnosti. Glavna naloga Komisije se je nanašala na uvajanje vrste sektorskih presoj z namenom odkrivanja ovir za rast in inovacije v ključnih sektorjih (Evropska komisija 2005).

Tretji cilj se je nanašal na zagotovitev odprtih in konkurenčnih trgov v Evropi in zunaj nje. Prav konkurenčna politika Evropske unije je imela ključno vlogo pri oblikovanju evropskih konkurenčnih trgov, ki so močno prispevali k povečanju proizvodnje. Ta pozitiven trend naj bi Evropa nadaljevala zlasti z reformo državne pomoči za inovacije, razvoj in raziskave ter rizični kapital (Evropska komisija 2005).

Ukrepi na tem področju so predvideli izdelavo poizvedb o ključnih sektorjih, kot sta sektor za finančne storitve in sektor za energetiko, s katerimi naj bi se ugotovilo, zakaj trgi v takšnih sektorjih nepopolno delujejo. Ostali ukrepi so se nanašali na olajšanje dostopa do virov financiranja mladim in inovativnim podjetjem, izpeljavo revizije sedanjega okvira državne pomoči za raziskave in razvoj, dokončno oblikovanje ambicioznega sporazuma v krogu pogajanj v Dohi, prizadevanje za regulativno in upravno konvergenco na mednarodni ravni, še posebej v čezatlantskih trgovinskih odnosih in na čim večje zблиžanje standardov na mednarodni ravni (Evropska komisija 2005).

Zadnji cilj tega področja je zajemal širitev in izboljšanje evropske infrastrukture. Moderna transportna in energetska infrastruktura na celotnem območju Evropske unije je predpogoj za izkoriščanje prednosti obnovljene Lizbonske strategije. Enoten trg mora biti podprt z moderno infrastrukturo, ki pospešuje trgovino in mobilnost.

Moderna infrastruktura je pomemben dejavnik, ki vpliva na mnoge podjetniške odločitve in določa ekonomsko in socialno privlačnost mesta namestitve (Evropska komisija 2005). Zato je bilo potrebno oblikovati poštene in učinkovite sisteme cen za infrastrukturo ter zagotoviti odprtje sektorjev (kot so sektor za energetiko in druge mrežne gospodarske panoge) konkurenci v celoti. Ti ukrepi so bili nujno potrebni za zagotovitev najboljše uporabe fizične infrastrukture.

Države članice so se morale držati svojih obljub in pričeti z delom na 46 čezmejnih projektih »quick start« za promet in energetiko¹⁰, o čemer naj bi poročale v okviru svojih nacionalnih delovnih programov (Evropska komisija 2005).

- **Področje znanja in inovacij za gospodarsko rast**

Prvi cilj s področja znanja in inovacij se je osredotočal na povečanje in izboljšanje naložb v raziskave in razvoj. Evropska unija je še vedno investirala v raziskave in razvoj za tretjino manj kot ZDA, saj je temu področju namenjala le 2 % BDP. Zastavljeni lizbonski cilj, to je namenjati 3 % BDP za raziskave in razvoj, se je državam članicam iz leta v leto odmikal (Evropska komisija 2005).

Zastavljeni ukrepi so poudarjali, da je bilo potrebno na ravni Evropske unije hitro sprejetje naslednjega okvirnega raziskovalnega programa in novega programa za konkurenčnost in inovacije, ki naj bi bil usmerjen k povečanju konkurenčnosti naše industrije na glavnih tehnoloških področjih in podpiranju naložb zasebnega sektorja. Prav tako pa naj bi posvečal pozornost kakovosti raziskav preko bodočega Evropskega raziskovalnega sveta, ki ga bodo sestavljali svetovno znani znanstveniki. Napredek na področju povečanja proračunskih sredstev Evropske unije za raziskave in razvoj, je bil predvsem v rokah držav članic. Tako naj bi države članice v svojih nacionalnih programih opredelile ukrepe, ki naj bi vodili do povečanja teh sredstev.

¹⁰ Program »Quick start« je v ospredju evropske pobude za rast. Namen tega programa je zagotoviti politično zavezanost in sredstva za prednostne naložbene projekte. Program zajema 54 vnaprej pripravljenih čezmejnih naložbenih projektov, ki so bili zbrani ob pomoči Evropske investicijske banke po podrobni oceni prednostnih nalog in ob upoštevanju možnih finančnih virov na ravni Skupnosti in državni ravni. Program zajema 31 projektov z 38 milijardami evrov do leta 2010 za čezmejne odseke prometnega omrežja TEN; 15 projektov z 10 milijardami evrov za ključne energetske projekte TEN; 8 projektov s 14 milijardami evrov za visokohitrostna in mobilna komunikacijska omrežja, raziskovalno-razvojne dejavnosti in inovacije (Evropska komisija 2004).

Za konec so ukrepi poudarili vzpostavitev usklajenega evropskega pristopa k izboljšanju fiskalnega okolja za raziskave in razvoj (Evropska komisija 2005).

Naslednji cilj se je osredotočal na omogočanje inovacij, uporabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter trajnostno izrabo virov.

Informacijske, komunikacijske in okoljske tehnologije so predstavljale osnovo za na znanju temelječe gospodarstvo (Evropska komisija 2005).

Zastavljeni ukrepi so na regionalni in lokalni ravni predvidevali ustanovitev inovacijskih središč z združevanjem malih, srednjih podjetij z visoko tehnologijo, univerz in potrebne ekonomske ter finančne pomoči. Prav tako so poudarjali, da naj bi države članice čim bolj izkoristile priložnost, ki so jim jo ponujali regionalni in socialni skladi EU s podpiranjem regionalnih inovacijskih strategij¹¹. Glavni cilj je bil, da čim več idej preide iz laboratorijev v industrijo. Države članice so tako morale v svoje nacionalne lizbonske delovne programe vključiti časovni načrt za ustanovitev novih središč. Komisija je na tem področju predlagala ustanovitev Evropskega tehnološkega inštituta, ki naj bi deloval kot središče najboljših »možganov« s celega sveta, ne samo Evrope. Hkrati pa je spodbujala okrepitev okoljskih tehnologij, saj so okoljske tehnologije in energetska učinkovitost predstavljale pomemben potencial za ekonomske, okoljske in zaposlitvene sinergije. Ekološke inovacije bi nam lahko prinesle trajnostno izboljšanje kakovosti življenja, pa tudi gospodarsko rast in nova delovna mesta (Evropska komisija 2005).

Zadnji cilj s tega področja je predstavljal razvoj močne industrijske baze Evrope. S prevzemom vodilne vloge na področju inovacij in raziskav naj bi Evropa pridobila dolgotrajno prednost, še posebej zato, ker naj bi ji prav ta vloga omogočila postavljanje mednarodnih standardov. Pri tem je bilo nujno potrebno razviti močno industrijsko bazo, ki naj bi znala v celoti izkoriščati tehnološke zmožnosti (Evropska komisija 2005).

¹¹Regionalne inovacijske strategije so vključevale: tehnološko-inovacijske centre, vzpodbujanje povezovanja podjetij in izobraževalno-raziskovalnih ustanov v okviru skupnih raziskovalno-razvojnih aktivnosti, prenos znanja iz izobraževalne sfere v gospodarstvo ter njegovo uporabo in komercializacijo, zagotovitev in ponudbo tehnoloških storitev in raziskovalno-razvojne infrastrukture na ravni kompetenčnega centra, specializiranega za tehnološko naravnana mala in srednje velika podjetja, omogočanje stalnega razpolaganja z najsodobnejšo raziskovalno-razvojno infrastrukturo ter zaposlitev mladega kadra za raziskovalno in razvojno delo na podjetniških projektih (Evropska komisija 2005).

Zato je bilo potrebno podpreti industrijsko konkurenčnost z vzpostavitvijo evropskih tehnoloških pobud, ki naj bi povezovala finančna sredstva iz Unije, države članice in industrijo. Nujno je bilo oblikovati nov program za raziskave, katerega cilj naj bi bil reševanje tržnih neuspehov in pospeševanje dejanskega razvoja na področju proizvodov in storitev, in sicer na podlagi tehnologij, ki naj bi bile temeljnega pomena za evropski trajnostni razvojni model in naj bi veliko prispevale k industrijski konkurenčnosti (Evropska komisija 2005).

- **Ustvarjanje novih in boljših delovnih mest**

Prvi cilj je bil pritegniti več ljudi v delovno razmerje in posodobiti sisteme socialne varnosti. Glavna naloga držav članic in socialnih partnerjev na tem področju je bila okrepitev prizadevanj za spodbujanje stopnje zaposlovanja s spodbujanjem dejavne politike zaposlovanja (pomagati ljudem do zaposlitve in jih spodbujati, da ostanejo na delu), z razvijanjem dejavne politike staranja (ljudi odvrčati od prehitre upokojitve) ter s posodobitvijo sistemov socialne varnosti. Prav tako so bili potrebni ukrepi za mlade ljudi, pri katerih se je Evropa srečevala z veliko strukturno brezposelnostjo in visoko stopnjo osipa med šolanjem. Ukrepi so se osredotočali na nezaposlenost mladih in lažji vstop na trg dela. Ključna naj bi bila tudi vloga zakonitega priseljevanja, ki naj bi preprečila, da bi v določenih trenutkih na trgu dela vladalo pomanjkanje posebnih spretnosti in znanj. Evropska Komisija je predlagala, da naj bi države članice v svojih nacionalnih programih določile nacionalne ciljne stopnje zaposlenosti za leta 2008, 2009 in 2010 in pri tem natančno opredelile politične instrumente, s katerimi naj bi te cilje uresničile. Na splošno je bilo potrebno povečati naložbe v človeški kapital, saj so nova delovna mesta zahtevala bolj kvalificirano delovno silo (Evropska komisija 2005).

Drugi zastavljeni cilj se je osredotočal na izboljšanje prilagodljivosti delavcev in podjetij ter na prožnost trgov delovne sile. V gospodarstvu, za katerega naj bi bile značilne hitre spremembe, je visoka stopnja prilagodljivosti pomemben dejavnik pospešene rasti produktivnosti in lažjega ustvarjanja delovnih mest v hitro rastočih sektorjih. Nova, mala in srednja podjetja so v Evropi postajala vedno pomembnejša.

Njihova uspešnost je bila odvisna od prožnosti, ki pa je bila možna samo ob večji sposobnosti delavcev in podjetij, da predvidijo spremembo, jo sprožijo in se ji prilagodijo (Evropska komisija 2005).

Predvideni ukrepi so opozarjali države članice in socialne partnerje, da morajo izboljšati prilagodljivost delovne sile in podjetij. Zaradi trenda krčenja delovne sile je bilo potrebno razviti ustrezen pristop k zakonitemu priseljevanju. Pri tem naj bi Komisija pripravila predloge za odpravo ovir mobilnosti delovne sile ter pripravila predloge, s katerimi naj bi poskušala poenostaviti vzajemno priznanje kvalifikacij. Glavna naloga države članice na področju priseljevanja je bila odstranjevanje vseh omejitev v zvezi z mobilnostjo delavcev iz držav, ki so se nedavno pridružile Uniji (Evropska komisija 2005).

Zadnji zastavljeni cilj je poudarjal večja vlaganja v človeški kapital z boljšim izobraževanjem, znanjem in spretnostmi. Strukturne spremembe in večja udeležba na trgu dela so zahtevale stalna vlaganja v visoko kvalificirane in prilagodljive delavce. (Evropska komisija 2005).

Oblikovani ukrepi so se osredotočali na posodobitve in reforme evropskega sistema izobraževanja. Glavna naloga evropskih institucij je bila oblikovanje predlogov za nov program vseživljenjskega učenja, ki naj bi po letu 2007 zamenjal sedanjo generacijo programov izobraževanja. Splošno gledano je Evropa potrebovala številnejše in boljše naložbe v izobraževanje in usposabljanje ljudi (Evropska komisija 2005).

3.2.2 Izboljšanje upravljanja Lizbonske strategije

Akcijski program je zahteval, da se upravljanje Lizbonske strategije temeljito izboljša, predvsem na področju učinkovitosti in razumljivosti. Do leta 2005 so se pristojnosti podajale med Unijo in državami članicami.

Vse preveč je bilo postopkov poročanja, ki so se med seboj prekrivali in so bili zelo birokratski, po drugi strani pa je bilo premalo pripravljenosti za prevzem politične odgovornosti. Komisija je za rešitev tega predlagala popolno spremembo načina izvajanja prenovljene Lizbonske strategije.

Tako naj bi se v prihodnje oblikoval en sam nacionalni akcijski program za rast in delovna mesta. Ta program naj bi določal ukrepe, reforme in cilje, ki naj bi ustrezali razmeram v posameznih državah članicah. Prav tako naj bi postal glavno orodje poročanja o ukrepih na področju gospodarstva in zaposlovanja, kar naj bi močno poenostavilo preglednost poročil. Države članice naj bi imenovale predstavnika/-co za Lizbonsko strategijo na vladni ravni. Njegovo delo naj bi bilo usklajevanje različnih prvin strategije in predstavljanje strategije (Mr./Mrs. Lisbon).

Na ravni Unije naj bi bile prednostne naloge opredeljene in navedene v samostojnem objavljene lizbonskem akcijskem programu skupnosti. Za usmerjanje procesa naj bi bil v celoti odgovoren Evropski svet. Predsedniki Evropskega parlamenta, Evropskega sveta in Evropske komisije naj bi se še naprej redno sestajali, pri tem pa naj bi opredelili nadaljnji zakonodajni postopek za zakonske predloge v zvezi z lizbonskim programom skupnosti. Komisija naj bi podpirala države članice pri oblikovanju njihovih lizbonskih programov in jim z ustreznimi strukturami lajšala ta postopek. Tudi socialni partnerji naj bi imeli pomembno vlogo. Komisija jih je povabila, naj pripravijo svoje večletne lizbonske programe za gospodarsko rast in delovna mesta (Evropska komisija 2005).

Nov cikel se je začel z letom 2005, z novimi smernicami za gospodarstvo in zaposlovanje, ki so državam članicam omogočile, da so svoje nacionalne programe oblikovale tako, da so zadostile svojim nacionalnim razmeram. Predlogi za boljše delovanje partnerstva pri uresničevanju ciljev glede rasti in delovnih mest so temeljili na jasni delitvi pristojnosti. Nov pristop je odpravil številčno nepreglednost obstoječih obveznosti poročanja. V celoti se pristop ni več osredotočal na usklajevanje večstranskih razprav 25 držav članic in Komisije glede posameznih tem politike, ampak na dvostranske dialoge med Evropsko komisijo in državo članico o nacionalnih akcijskih programih (Evropska komisija 2005).

Evropski svet je tako na spomladanskem zasedanju leta 2005 potrdil predlog reforme Lizbonske strategije, ki ga je, v svojem poročilu Nov začetek za Lizbonsko strategijo v začetku februarja 2005 predstavila Evropska komisija.

Evropski svet je v sklepih poudaril, da sta gospodarska rast in zaposlovanje najpomembnejša cilja Lizbonske strategije, ki še vedno temelji na treh stebrih: gospodarskem, socialnem in okoljskem (Evropski svet 2005).

Države članice EU so takoj pričele z izvajanjem reform prenovljene Lizbonske strategije. Prvo spomladansko poročilo je Evropska komisija predala Svetu 23. marca 2005.

3.2.3 Uresničevanje prenovljene Lizbonske strategije

Evropski svet v Bruslju, 2005

Na srečanju Evropskega sveta, 23. marca 2005, so delegati še enkrat preučili rezultate petletnega izvajanja Lizbonske strategije, pri tem pa se osredotočili na rast in zaposlovanje.

Svet je pozdravil poročilo Skupna prizadevanja za gospodarsko rast in delovna mesta - Nov začetek za Lizbonsko strategijo, ki ga je Komisija predstavila ob vmesnem pregledu. Pri tem je Svet potrdil bistvene smernice prenovljene Lizbonske strategije ki zajemajo področje znanj in inovacij, področje vseevropskega prostora za naložbe in delo ter področja rasti, zaposlovanja in socialne kohezije. Prav tako je poudaril, da spada ta strategija v širši okvir trajnostnega razvoja, ki zahteva, da sedanje potrebe zadovoljujemo tako, da ne bomo ogrožali sposobnosti prihodnjih generacij. Na srečanju so obravnavali še vprašanja glede Pakta stabilnosti in rasti, trajnostnega razvoja, podnebnih sprememb, priprav na vrh Organizacije združenih narodov (OZN) septembra 2005 ter Libanona. (Evropski svet 2005).

Evropski svet v Bruslju, 2006

Evropski svet je poudaril pomembnost izvajanja prenovljene Lizbonske strategije iz leta 2005. Ugotovil je, da se prvi pozitivni rezultati že kažejo na področju zaposlovanja in ustvarjanja novih delovnih mest.

Glavni izzivi držav članic so ostajali zvišanje produktivnosti, zvišanje stopnje rasti in nadaljnje znižanje stopnje brezposelnosti.

Staranje prebivalstva je ostajal nerešen problem. Evropski svet je pohvalil nacionalne programe držav članic, hkrati pa je opozoril, da bi lahko točneje določile cilje in končne roke.

Prav tako bi države članice morale biti natančnejše glede ukrepov, ki se nanašajo na področje konkurence in odstranjevanje ovir trga (Evropski svet 2006).

Evropski svet je na srečanju potrdil integrirane smernice prenovljene Lizbonske strategije za obdobje 2005-2008 (Evropski svet 2006).

Na tem srečanju so delegati izrazili potrebo po oblikovanju skupne energetske politike za Evropo. Glavni cilji naj bi bili stalno zagotavljanje energije, konkurenčnost in trajnostni razvoj (Evropski svet 2006).

Evropski svet v Bruslju, 2007

Glavni zaključki Evropskega sveta iz leta 2007 so poudarjali izvajanje ukrepov in doseganje ciljev prenovljene Lizbonske strategije iz leta 2005, pri tem so poudarjali ukrepe, usmerjene v:

- odpiranje notranjega trga in višanje konkurenčnosti, ustvarjanje boljših pogojev za inovacije in večja vlaganja v raziskave, zvišanje kakovosti služb in izboljšanje socialne kohezije,
- izboljšanje zakonodaje in pravil poslovnega okolja,
- razvoj trajnostne in medsebojno povezane evropske politike za energijo in ozračje.

Delegati so ponovno pregledali prioriteta področja prenovljene strategije, ocenili trenutno stanje v državah članicah ter oblikovali nadaljnje ukrepe za že zastavljene cilje iz leta 2005. Končna ocena Evropskega sveta je bila, da so se prvi pozitivni rezultati prenovljene strategije že kazali, vendar so še vedno ostajala področja, kjer države članice pri izvajanju ukrepov niso bile najuspešnejše in jih je čakalo še veliko dela (Evropski svet 2007).

3.3 ANALIZA DRUGEGA OBDOBJA IZVAJANJA LIZBONSKE STRATEGIJE

Lizbonska strategija je bila prenovljena leta 2005. V prenovi so jasneje opredelili cilje in usmeritev na gospodarsko rast in delovna mesta.

Prav tako so oblikovali tesnejše sodelovanje med Komisijo in državami članicami. Te so se soglasno dogovorile o celostnih političnih smernicah, ki se na ravni EU izvajajo v okviru lizbonskega programa skupnosti in na nacionalni ravni v nacionalnih programih reform. Strategija temelji na podlagi triletnih ciklusov (Evropska komisija 2007b).

Evropska komisija je decembra 2007 podala poročilo Evropskemu svetu, v katerem je pregledala triletno uresničevanje prenovljene Lizbonske strategije. Prvi del poročila je bil namenjen splošnemu pregledu izvajanja reform na območju EU, sledilo je poglavje o poglobitvi Lizbonske strategije v naslednjem triletnem ciklusu, kjer so opredelili nadaljnje ukrepe na štirih prednostnih območjih in ponovno potrdile smernice iz leta 2005, zadnji del poročila pa je zajemal oceno napredka izvajanja reform prenovljene Lizbonske strategije v posameznih državah članicah (Evropska komisija 2007d).

3.3.1 Strateško poročilo o uresničevanju prenovljene Lizbonske strategije za rast in delovna mesta, 2007

Izvajanje prenovljene Lizbonske strategije je že prineslo prve pozitivne učinke. Jasno je bilo, da je Lizbonska strategija prispevala k izboljšanju delovanja gospodarstva EU (Evropska komisija 2007b). V zadnjih letih izvajanja reform je bilo ustvarjeno približno 6,5 milijona novih delovnih mest. Pričakovanja za naslednja leta so bila še višja, govorilo se je o oblikovanju 5 milijonov novih delovnih mest samo do leta 2009. Stopnja nezaposlenosti naj bi po pričakovanjih padla pod 7 % (Evropska komisija 2007b).

Pozitivno je bilo tudi to, da so se proračunski primanjkljaji zmanjšali na predvidenih 1,1 % v letu 2007, javnofinančni dolg pa je od leta 2005 do leta 2007 padel pod 60 %. Uvedba evra je olajšala delovanje enotnega trga v dobro celotne EU (Evropska komisija 2007d). Skoraj v vseh državah članicah je danes zaradi načela »vse na enem mestu« mogoče ustanoviti podjetje v enem tednu.

Vse države članice so si zastavile visoke cilje na področju naložb v R&R in če jih bodo tudi uresničile, bodo sredstva za R&R v EU v letu 2010 dosegla 2,6 % BDP, kar pa je že zelo blizu končnemu lizbonskemu cilju 3 % BDP-ja (v letu 2005 je bilo naložb za 1,9 % BDP) (Evropska komisija 2007d).

Kljub naštetim uspehom pa situacija ni bila tako pozitivna, saj jo je spremljala vrsta težav.

Delež BDP-ja, ki naj bi se namenjal za R&R, ni rasel, kot je bilo načrtovano, saj se je leta 2006 zmanjšal na 1,85 % BDP-ja, kar je 0,05 % manj kot v letu 2005. Kljub zmanjšanju primanjkljaja in dolga držav članic ugodni pogoji rasti niso bili popolnoma izkoriščeni. Poslovno okolje za mala in srednja podjetja bi lahko bilo še ugodnejše, saj je ostajalo veliko nerešenih ovir in pravnih bremen, ki so ovirala poslovanje in nastajanje podjetij. Odpiranje mrežnih panog in storitev je bilo počasno.

Prav tako so bili izobraževalni sistemi premalo učinkoviti, premalo je bilo oblikovanih vseživljenjskih programov in ukrepov, ki bi vzpodbujali mlade in stare ljudi, da bi nadaljevali s šolanjem ter si tako zagotovili lažji vstop na trg ter večjo fleksibilnost pri zamenjavi delovnega mesta.

Mobilnost delavcev med državami članicami je ostajala sorazmerno nizka, saj jih je pri zamenjavi delovnih mest še vedno ovirala številna administracija. Evropa kot celota je še vedno zaostajala za vodilnimi gospodarstvi pri naložbah v informacijski in komunikacijski tehnologiji. Tudi doseganje kjotskih ciljev je bilo vprašljivo pri večini držav članic (Evropska komisija 2007b).

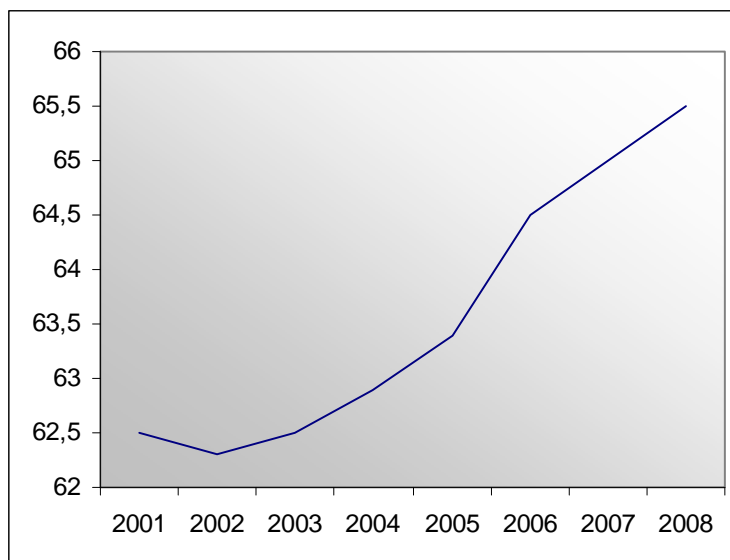
3.3.2 Poglobitev Lizbonske strategije v naslednjem ciklusu 2009-2012

Poročilo Evropske komisije je, poleg analize, predlagalo vrsto novih ukrepov na štirih prednostnih področjih in ponovno potrditev smernic iz leta 2005, ki dajejo splošni okvir, v katerem lahko države članice z različnimi stopnjami razvoja in različnimi socialnimi sistemi sledijo svojim nacionalnim programom reform (Evropska komisija 2007d).

Omenjeni ukrepi so zajemali področja vlaganja v ljudi in posodobitev trga dela, področje poslovnega potenciala malih in srednjih podjetij, vlaganje v znanje in inovacije ter področje energije in podnebnih sprememb.

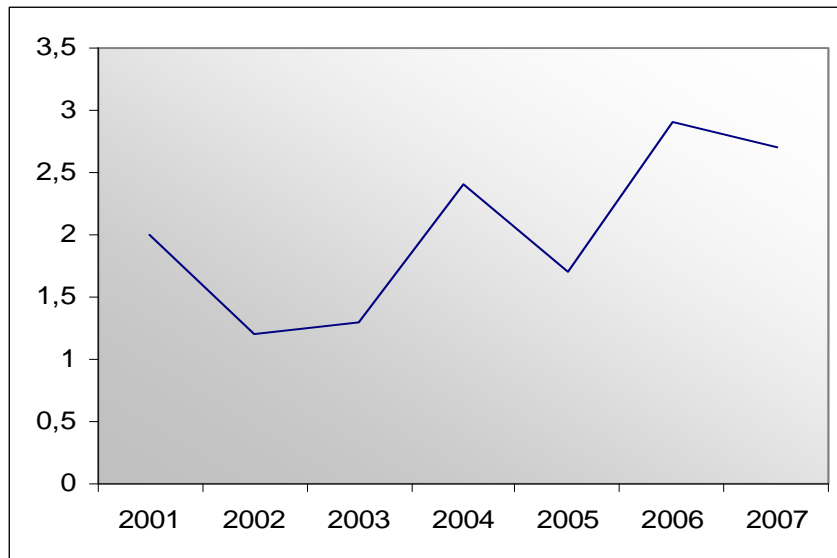
Komisija je v sporočilu oblikovala tudi nov lizbonski program skupnosti za prednostne ukrepe na ravni EU v ciklusu naslednjih 3 let, ki določa 10 glavnih prednostnih nalog reform na ravni EU za pospeševanje evropskega gospodarstva v naslednjih 3 letih (Evropska komisija 2007d). Poročilo Evropske komisije je krepilo tudi zunanjo razsežnost, saj gre za ustvarjanje dialoga z državami tretjega sveta, z jasnejšo usmeritvijo na področja, ki so v skupnem interesu vseh sodelujočih. Gre za vprašanja dostopa do trga, migracij, regulativnega zблиževanja in podnebni sprememb (Evropska komisija 2007b). Tako je prvi triletni cikel izvajanja prenovljene Lizbonske strategije prinesel določene pozitivne rezultate. Ustvarjenih je bilo približno 6,5 milijona novih delovnih mest, stopnja zaposlenosti je narasla na 65 % (glej sliko 3.1) (Evropska komisija 2007a), gospodarska rast je narasla na 2,7 % (glej sliko 3.2) (Evropska komisija 2007a), stopnja brezposelnosti je padla na 7,6 %, inflacija je padla na 2,0 %, delovna produktivnost pa je narasla na 1,3 % (glej sliko 3.3) (Evropska komisija 2007a).

Slika 3.1: Stopnja zaposlenosti v Evropski uniji

Vir: Eurostat (2007); Evropska komisija (2007a).

Slika 3.2: Gospodarska rast Evropske unije (stopnja rasti BDP EU)

Vir: Eurostat (2007); Evropska komisija (2007a).

Gospodarska rast EU je glede na leto 2001 narasla, in sicer z 2 % na 2,7 %, vendar se je trendno vseskozi zniževala.

Slika 3.3: Ključna statistika Evropske unije

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gospodarska rast (rast BDP)	2	1,2	1,3	2,4	1,7	2,9	2,7	2,5
stopnja brezposelnosti	7,8	8,2	8,7	8,8	8,6	7,8	7,6	7,3
Inflacija	2,2	2,1	2	2	2,2	2,2	2	2
delovna produktivnost		0,8	0,9	1,6	0,7	1,3	1,3	1,5
stopnja zaposlenosti	62,5	62,3	62,5	62,9	63,4	64,5	65	65,5

Vir: Eurostat (2007); Evropska komisija (2007a).

Dosežke v prvem triletnem ciklu izvajanja prenovljene Lizbonske strategije je ocenjeval tudi Evropski svet na srečanju v Bruslju 13. in 14. marca 2008.

Le ta je ocenil, da gospodarski temelji EU ostajajo trdni. Javnofinančni primanjkljaj se je prepolovil, javni dolg se je znižal na malo pod 60 odstotkov, prav tako je bilo v zadnjih dveh letih ustvarjenih 5,6 milijona novih delovnih mest, gospodarska rast pa je v letu 2007 znašala kar 2,9 odstotka. Evropski svet sicer priznava, da so k tem pozitivnim rezultatom delno prispevale dobre razmere na svetovnem trgu, vendar poudarja, da kljub temu ne smemo zanemariti prispevka strukturnih reform, ki so bile v zadnjih letih izvedene v okviru Lizbonske strategije (Evropski svet 2008).

Kljub dobri oceni Evropskega sveta pa pregled vseh ostalih težav, ki so spremljale te uspehe, daje občutek, da se vrtimo na enem mestu. Uspešni rezultati, ki se kažejo ob koncu vsakega leta, so vedno eni in isti. Vsako leto se poudarja število na novo ustvarjenih delovnih mest, nizka stopnja brezposelnosti in ustvarjanje ugodnega poslovnega okolja. Prav tako so področja okoljevarstva, odpiranja mrežnih panog, mobilnost delavcev in naložbe v informacijsko in komunikacijsko tehnologijo večinoma na strani neuspešnega delovanja držav članic. Vsako leto znova ugotovim, da je bil dosežen določen napredek, da pa še vedno zaostajamo za zastavljenimi cilji. Tako smo zaostajali za cilji, oblikovanimi leta 2000, enako zaostajamo za cilji prenovljene Lizbonske strategije iz leta 2005. Kljub temu je Lizbonska strategija pomembna za EU, saj majhen napredek držav članic prinaša pozitivne učinke. Takšen primer je cilj ustvarjanja novih delovnih mest, ki ga večina držav članic uspešno dohiteva in katerega rezultat je nižja stopnja brezposelnosti. Prav tako je bilo pomembno ustvarjanje ugodnega poslovnega okolja, kjer je večina držav članic izvajala mnogo reform in projektov. Eden glavnih uspehov je bil projekt »vse na enem mestu«, ki uspešno deluje v večini držav članic. Pomemben pa je bil tudi trud držav članic za vlaganje v R&R, saj so si tu prav vse države članice zastavile visoke cilje in jih poskušale doseči. Povečanje vlaganja držav članic v R&R je prinašalo pozitivne posledice za evropsko gospodarstvo. Tu pa opazim, da se uspehi kažejo prav tam, kjer večina držav članic hkrati uspešno izvaja ukrepe in si pri tem izmenjuje informacije. Zato lahko sklepam, da je za uspeh Lizbonske strategije pomembna politična volja v vseh državah članicah in njihova želja, da se cilje Lizbonske strategije postavi za eno izmed glavnih državnih prioritet, pri tem pa države članice poskušajo delovati usklajeno in si izmenjavati primere dobre prakse.

Še toliko pomembneje bo uspešno izvajanje reform in doseganje lizbonskih ciljev v prihodnje, saj recesija v ZDA, višje cene nafte in surovin ter turbulence, ki še vedno pretresajo finančne trge, napovedujejo slabšo prihodnost. Zato je toliko bolj pomembno, da Unija nadaljuje reforme z doslednim izvajanjem nacionalnih programov reform in integriranih smernic za rast in delovna mesta (Evropska komisija 2008a).

4 LIZBONSKA STRATEGIJA IN SLOVENIJA

To poglavje prinaša analizo uresničevanja Lizbonske strategije v Sloveniji. V prvem podpoglavju je predstavljen Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, katerega glavna naloga je bila poiskati način, kako bomo zastavljene lizbonske cilje dosegali trajnostno in v okviru skupnih evropskih pravil.

Sledi podpoglavje o uresničevanju programa reform Slovenije, in sicer na področju zaposlovanja in izobrazbe. V zadnjem, četrtem podpoglavju, je poskus oblikovanja ocene izvajanja Lizbonske strategije v Sloveniji.

4.1 PROGRAM REFORM ZA IZVAJANJE LIZBONSKE STRATEGIJE V SLOVENIJI

V skladu s prenovljenim načinom upravljanja lizbonskega procesa je Slovenija po sprejetju v članstvo na podlagi Strategije razvoja Slovenije pripravila nacionalni Program reform za uresničevanje ciljev Lizbonske strategije v Sloveniji in ga jeseni 2005 poslala Evropski komisiji.

4.1.1 Strateški izzivi Slovenije

Kot članici EU nam je bila zastavljena naloga, da oblikujemo nacionalni program reform za izvajanje Lizbonske strategije. To je pomenilo, da smo morali spoznati svoje slabosti kot tudi razvojne priložnosti.

Glavna naloga je bila poiskati način, kako bomo zastavljene cilje dosegali trajnostno in v okviru skupnih evropskih pravil. Vlada je junija 2005 sprejela Strategijo razvoja Slovenije, s katero je opredelila vizijo in cilje razvoja Slovenije, ki je bila sprejeta na podlagi širokega soglasja in celovite javne razprave. Po sprejetju Strategije razvoja Slovenije je Vlada imenovala odbor za reforme, kateremu je naložila nalogo oblikovanja konkretnih ukrepov za izvedbo strategije. Tako so strokovnjaki oktobra 2005 predstavili prvi predlog zasnov gospodarskih in socialnih reform. Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji je bil sprejet 28. oktobra 2005.

Program po strategiji razvoja povzema 5 prednostnih nalog, ki zajemajo ukrepe prestrukturiranja in nadaljevanja liberalizacije gospodarstva, ukrepe za spodbujanje gospodarske rasti in zaposlenosti. Program je Slovenija jeseni 2005 poslala Evropski komisiji, ki je v začetku leta 2006 pripravila oceno slovenskega programa reform, kjer je potrdila izbiro slovenskih prednostnih nalog, hkrati pa opozorila na nevarnosti (Vlada Republike Slovenije 2005).

4.1.2 Razvojni cilji

Temeljni cilji Strategije razvoja Slovenije so bili naslednji: v desetih letih preseči povprečno raven gospodarskega razvoja EU in povečati zaposlenost v skladu s cilji Lizbonske strategije; izboljšati kakovost življenja in blaginjo vseh ljudi; uveljaviti načela trajnosti kot temeljnega kakovostnega merila na vseh področjih razvoja, vključno s ciljem trajnostnega obnavljanja prebivalstva; s svojim razvojnim vzorcem, kulturno identiteto in z zavzetim delovanjem v mednarodni skupnosti postati v svetu prepoznavna in ugledna država (Vlada Republike Slovenije 2005).

Strategija je postavljala v ospredje celovito blaginjo vsakega posameznika in posameznice, prav zato pa se ni osredotočala samo na gospodarska vprašanja, temveč je vključevala socialna, okoljska, politična, pravna ter kulturna področja. Z oblikovanjem Strategije razvoja Slovenije, je Vlada Republike Slovenije prenesla cilje Lizbonske strategije v nacionalno okolje ter pri tem upoštevala posebne razvojne možnosti in zaostanke Slovenije. Da bi Slovenija dosegla te ambiciozne cilje, je morala pripraviti in izvesti temeljite strukturne reforme. Strategija je opredeljevala pet prednostnih razvojnih nalog (Vlada Republike Slovenije 2005).

Prva prednostna naloga je poudarjala konkurenčno gospodarstvo in hitrejšo gospodarsko rast. Z oblikovanimi ukrepi je Vlada RS želela spodbuditi konkurenčnost gospodarstva, višjo stopnjo gospodarske rasti, predvsem pa spodbuditi hitrejši razvoj podjetništva, oblikovati prijazno poslovno okolje in okrepiti prilive domačih in tujih naložb.

Da bi dosegli večjo konkurenčno sposobnost storitev, so bili predlagani ukrepi za liberalizacijo in večjo konkurenčnost javnih gospodarskih služb in mrežnih industrij, ki so zajemali boljšo izrabo javne komunikacijske strukture vseh javnih gospodarskih služb, tržno preobrazbo energetike, konkurenčno oskrbo končnih odjemalcev z energijo ter konkurenčne prometne in logistične storitve.

Vse te strukturne reforme naj bi potekale v stabilnem makroekonomskem okolju, kar naj bi omogočilo prevzem evra v letu 2007. Ta cilj se je tudi uresničil (Vlada Republike Slovenije 2005).

- Usmeritve in ukrepi na makroekonomskem področju

Glavni cilj ekonomske politike je bil doseči zadostno stopnjo nominalne konvergence, ki naj bi omogočila prevzem evra v začetku leta 2007. Ob koncu leta 2004 je Slovenija izpolnjevala 3 od 5 kriterijev. Izpolnjena sta bila oba fiskalna kriterija (delež primanjkljaja sektorja širše države v primerjavi z BDP je znašal 2,1 % in tako ni presegel dovoljenih 3 %, javni dolg v višini 29,8 % BDP je bil precej pod dovoljeno mejo 60% BDP) in kriterij glede višine obrestne mere. Na področju davčne politike je Nacionalni program reform (NPR) izpostavil zlasti visoko davčno obremenitev dela. Tako je bil eden izmed najpomembnejših načrtovanih ukrepov postopno znižanje davka na izplačane plače. Vlada si je tako zadala za nalogo, da prouči možnosti poenostavitve davčnega sistema in možnosti za korenitejšo davčno reformo. Tudi na področju zdravstva in socialnega sistema so bili zaradi staranja družbe potrebni dodatni ukrepi, ki naj bi bili usmerjeni predvsem v spodbujanje daljše aktivnosti prebivalstva, ukrepe za večjo makroekonomsko učinkovitost zdravstvenih storitev in prilagoditve sistema obveznega zdravstvenega zavarovanja (Vlada Republike Slovenije 2005).

- Odprt notranji trg in konkurenčnost gospodarstva

Možnosti za izboljšanje učinkovitosti konkurence so se kazale na zakonodajnem področju, odstranjevanju ovir in regulaciji trga. Razširiti, poglobiti in obvladovati je bilo potrebno notranji trg.

Pomembno je bilo tudi povečanje neposrednih tujih investicij (NTI)¹², saj so pomemben dejavnik gospodarske rasti in prenosa znanja, tehnologij in učinkovite alokacije virov v gospodarstvu. Zato je nameravala Slovenija v naslednjem obdobju izkoristiti konkurenčne prednosti, ki jih ima kot primerna lokacija za NTI.

Ukrepi in dejavnost Slovenije so bili usmerjeni na tri področja, in sicer na: zmanjšanje administrativnih ovir za poslovanje in vlaganje, zniževanje vstopnih stroškov za začetne naložbe in trženje Slovenije kot primerne lokacije za NTI.

Država je bila še vedno pomembna lastnica nekaterih družb, posredno pa je imela deleže v večini pomembnih slovenskih podjetij. Za sprostitev trga je bil nujen umik države iz lastništva v gospodarstvu. To je bilo očitno predvsem na področju javnih gospodarskih služb in mrežne industrije (Vlada Republike Slovenije 2005).

Nujne so bile spremembe na področju prometne politike. Glavnim izvajalcem javnega potniškega prometa (avtobus, vlak) sta določala pogoje dva različna in neuskkljena zakona ter dva upravljavca. Zato je ostajal problem pomanjkanja enotnega tarifnega sistema in enotne vozovnice. Tudi v pomorskem prometu so bile spremembe nujne. Pravna razmerja med državo in Luko Koper d. d. še vedno niso bila urejena. NPR je predvideval sprejetje novega zakona o pristaniščih, ki naj bi celovito in na novo uredil status pristanišč. Zaradi pričakovanega povišanega prometa na vseh treh mednarodnih letališčih (Ljubljana, Maribor, Portorož) je bilo predvideno povečanje njihovih zmogljivosti (Vlada Republike Slovenije 2005).

- Poslovno okolje in razvoj podjetništva

Za skrajšanje administrativnih postopkov pri ustanavljanju podjetij naj bi bil do leta 2008 vzpostavljen sistem VEM (vse na enem mestu), ki skrajša čas ustanovitve podjetja (7 dni) in zniža stroške ustanovitve podjetja (8 % BDP na prebivalca), sestavljala pa bi ga informacijska podpora in registrska točka. Izobraževanje na področju podjetništva se mora bolje prilagajati pogojem svetovnega trga.

¹² Neposredno tujo investicijo izvede neposredni strateški investitor (podjetje) iz ene države (država investitorica) z namenom pridobiti trajno udeležbo in aktivno vlogo v podjetju, ki je v drugi državi (država prejemnica) (Rojec 1994).

Podjetniški razvoj je še vedno oviral težak dostop do primarnih finančnih virov (zagotavljanje nepovratnih in povratnih spodbud za investicijske in razvojne projekte malih in srednjih podjetij, zagotavljanje začetnega in semenskega kapitala, razvoj instrumentov lastniškega financiranja, kot so vsi instrumenti tveganega kapitala, projektnega financiranja in upoštevanje lizinga pri podjetniškem financiranju). Sicer pa so se ob obstoječih oblikah dolžniškega financiranja in pomoči v obliki subvencij že dajala prva jamstva za podporo vlaganjem malih in srednjih podjetij, v obliki mikrogarancij in mikrokreditov. Pomembno je bilo tudi spodbujanje internacionalizacije podjetij. Pri tem je bil glavni cilj, da se z učinkovito uporabo javnih in zasebnih finančnih sredstev izboljša konkurenčnost rezidentov v mednarodni menjavi in da se zmanjšajo stroški ter tveganja pri vstopih rezidentov na trge izven območja Slovenije. Spodbujanje internacionalizacije slovenskih podjetij se je nanašalo na povečanje števila vstopov malih in srednjih podjetij na tuje trge, povečanje izvoza blaga, storitev in neposrednih investicij, diverzifikacijo slovenskega izvoza ter zmanjšanje poslovnih tveganj slovenskih podjetij pri vstopanju na tuje trge (Vlada Republike Slovenije 2005).

Druga prednostna razvojna naloga se je osredotočala na učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporabo znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta. Temeljna sprememba, ki smo jo želeli doseči na tem področju, je bila okrepitev sodelovanja med raziskovalnim oz. akademskim področjem in gospodarstvom. Skupno delo strokovnjakov in gospodarstvenikov naj bi pri razvoju novih tehnoloških, organizacijskih, oblikovalskih ter drugih poslovnih rešitev vodilo v večjo inovativnost in hitrejši tehnološki napredek gospodarstva.

- Raziskave, inovacije in tehnologija

Na znanstveno-tehnološkem področju smo zaostajali za povprečjem EU. NPR je ugotavljal, da je bila inovacijsko dejavnih le petina slovenskih podjetij.

S povečanjem sredstev in izboljšano strukturo porabe za raziskave in razvoj naj bi Slovenija izboljšala raziskovalno infrastrukturo na univerzah in povečala število mladih raziskovalcev z 250 na 350 letno, sofinancirala nastanek čim več novih visokotehnoških podjetij, dala večjo možnost raziskavam in razvoju za rast novih izdelkov večjih podjetij ter njihov prodor na trg pod uveljavljeno blagovno znamko, prestrukturirala obstoječe tehnološke parke, povečala število gostujočih vrhunskih tujih raziskovalcev v Sloveniji ter bistveno povečala spodbude za popularizacijo naravoslovno-tehniških ved in znanosti (Vlada Republike Slovenije 2005).

- Znanje za razvoj in razvoj človeških virov

Leta 2004 je bila sprejeta Resolucija o nacionalnem programu za izobraževanje odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010, ki se uresničuje z letnimi programi izobraževanja odraslih. Vseživljenjsko učenje¹³ v visokem šolstvu se je uresničevalo predvsem s širjenjem dostopa do programov vseživljenjskega izobraževanja. V naslednjih letih naj bi bila izpeljana tudi celovita reforma univerze (Bolonjska reforma) (Vlada Republike Slovenije 2005).

Tretja prednostna naloga je poudarjala učinkovitejšo in cenejšo državo.

- Izboljšanje institucionalne konkurenčnosti države

Izboljšati je bilo potrebno kakovost regulacije in poenostaviti zakonodajo. Izboljšanje kakovosti regulacije je zajemalo: spremembe regulacije, ki omejuje konkurenco in ustvarja ekonomske rente, vključevanje javnosti v pripravo predpisov, odpravljanje administrativnih ovir, poenostavitev postopkov in združevanje postopkov, uvedbo obvezne presoje učinkov predpisov, razvoj metodologije ocenjevanja vplivov na gospodarstvo, izvedbo poskusnih projektov itd.

¹³ Vseživljenjsko učenje spodbuja ustvarjalnost in inovacije ter omogoča polno gospodarsko in družbeno udeležbo (Komisija evropskih skupnosti 2007).

Koncept vseživljenjskega izobraževanja pomeni izobraževanje otrok, mladine in odraslih. Prične se z osnovnošolskim izobraževanjem (Komisija evropskih skupnosti 2007).

Za doseg cilja poenostavitve zakonodaje je vlada RS ustanovila svet za gospodarstvu prijazno upravo, katerega cilj je zmanjšanje administrativnih ovir pri nastajanju in poslovanju podjetij. Slovenija je želela rast institucionalne konkurenčnosti doseči tudi z uveljavljanjem poslovne odličnosti v javni upravi. Povečanje učinkovitosti je bilo povezano z vzpostavitvijo enotnih centralnih evidenc, še posebej pri socialnih transferih. Za tržno gospodarstvo in demokratični razvoj je bilo pomembno tudi dobro delovanje pravosodja, ki naj bi odpravilo obstoječe sodne zaostanke (Vlada Republike Slovenije 2005).

- Državne pomoči

Uresničevanje cilja, ki je predvideval zniževanje državne pomoči, je bilo v Sloveniji močno povezano z zniževanjem pomoči kmetijstvu in prometu.

Z vidika uresničevanja ciljev Lizbonske strategije je bila potrebna preusmeritev pomoči k pospeševanju razvoja podjetništva in internacionalizacije (Vlada Republike Slovenije 2005).

- Razvojno prestrukturiranje javnih financ

Slovenija je na tem področju nameravala izpolniti nekaj zelo ambicioznih ciljev. Ti cilji so se nanašali na znižanje javnofinančnih odhodkov v primerjavi z BDP za 2 točki do leta 2008 in postopno odprav javnofinančnega primanjkljaja, preusmeritev dela javnofinančnih izdatkov v financiranje prednostnih nalog, povečanje absorpcijske sposobnosti za črpanje sredstev EU in na preoblikovanje davčnega sistema v smeri večje podpore konkurenčnosti gospodarstva. Glavni ukrepi za tako izboljšanje kakovosti javnih financ so bili: pri pripravi in izvajanju proračuna uveljaviti načela k rezultatom usmerjenega proračuna in gospodarnije javne porabe, povečati prilagodljivost javnofinančnih odhodkov, prenašanje dela javnih nalog v zasebno financiranje in izvajanje, poenostaviti davčno zakonodajo, pripraviti celovito davčno reformo zaradi znižanja obremenitve dela in spodbujanja konkurenčnosti, naložb in zaposlovanja itd. (Vlada Republike Slovenije 2005).

Četrta prednostna razvojna naloga je analizirala področje sodobne socialne države in večjo zaposlenost. Vlada Republike Slovenije je želela na tem področju s predlaganimi ukrepi ustvariti okolje, kjer bi ljudje lažje in hitreje našli delo in uživali potrebno raven socialne zaščite.

- Zaposlovanje, povečanje ponudbe na trgu dela in posodobitev sistemov socialne varnosti

Uresničevanje cilja višje zaposlenosti je zajemalo posamične ukrepe na naslednjih področjih: ukrepi za doseganje polne zaposlenosti, ukrepi za izboljšanje kakovosti delovnih mest in produktivnosti dela ter ukrepi za krepitev socialne in teritorialne kohezije.

Brezposelnost mladih v Sloveniji je bila po oceni NPR 2005 relativno visoka (14,3 %), dodatno se je s podaljševanjem obdobja izobraževanja višala tudi povprečna starost ob vključitvi med delovno aktivne. Zato naj bi se v skladu z bolonjskim procesom v prihodnje skrajšala povprečna doba študija. Demografske ocene so kazale še na eno težavo, in sicer staranje prebivalstva in upadanje delovno sposobnega prebivalstva po letu 2006. Zato je Slovenija ukrepe aktivne politike zaposlovanja (APZ) usmerjala tudi v spodbujanje zaposlovanja težje zaposljivih brezposelnih oseb, starejših od 55 let, dolgotrajno brezposelnih in iskalcev prve zaposlitve (Vlada Republike Slovenije 2005). Slovenska zakonodaja predstavlja ustrezen okvir za zagotavljanje enakih možnosti za moške in ženske, kar bi se moralo bolj izražati tudi v praksi. Na tem področju je bila sprejeta Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti moških in žensk, 2005-2013. Slovenija naj bi izvajala ukrepe, ki so podrobneje opredeljeni v Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Vlada Republike Slovenije 2005).

NPR 2005 poudarja, da je bistvenega pomena tudi posodabljanje Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ) kot osrednje ustanove, ki zagotavlja preglednost informacij o potrebah po delavcih na državni in evropski ravni in usposabljanje svetovalcev za zaposlovanje za uspešno delo. Tako naj bi za večjo učinkovitost ZRSZ preučili možnosti drugačne organiziranosti in financiranja ZRSZ.

Država naj bi z ustreznimi ukrepi podpirala zasebne agencije za svetovalno pomoč in posredovanje zaposlitve. S tem naj bi se odpravljale ovire za razvoj agencij za zagotavljanje delavcev. Ob vstopu Slovenije v EU je na področju prostega gibanja delovne sile Slovenija sprejela načelo vzajemnosti do vseh članic EU.

Zaradi pomanjkanja strokovnjakov na trgu dela so bili predvideni ukrepi za spodbujanje vračanja domačih strokovnjakov iz tujine (Vlada Republike Slovenije 2005).

- Spodbujanje prilagodljivosti in mobilnosti na trgu dela

Slovenija je uspešno dokončala uveljavljanje sistema nacionalnih poklicnih kvalifikacij, ki je omogočil mednarodno primerljivost in vzpostavitev enotnega sistema priznavanja poklicnih kvalifikacij. Eden izmed najpomembnejših ciljev na tem področju je bil doseganje večje fleksibilnosti na trgu dela in pri zaposlovanju (Vlada Republike Slovenije 2005).

Zadnja, peta prednostna razvojna naloga je predstavljala ukrepe za doseganje trajnostnega razvoja. Pri tej nalogi je Vlada Republike Slovenije želela doseči, da bi ukrepi različnih usmeritev, poleg uresničevanja sektorskih ciljev, zagotavljali tudi trajnostni razvoj Slovenije. Zato je bilo kar nekaj zastavljenih ukrepov predvsem nacionalne narave in niso bili neposredno povezani z izvajanjem Lizbonske strategije. Takšni ukrepi so bili na področju trajnostnega obnavljanja prebivalstva, izboljšanja zdravja, pa tudi ukrepi na področju razvoja nacionalne identitete in kulture.

- Boljše gospodarjenje s prostorom in stanovanjska politika

Pri vodenju nepremičnin naj se vzpostavi učinkovitejši, enoten sistem vodenja nepremičnin.

Vlada RS je začela z dejavnostmi za postopno usklajevanje podatkov in morebitno združitve zemljiške knjige, zemljiškega katastra in katastra stavb v vsebinskem in organizacijskem smislu (Vlada Republike Slovenije 2005).

- Trajnostna uporaba virov (Politika varstva okolja)

Okvir za okoljsko politiko v Sloveniji je Nacionalni program varstva okolja 2005-2012 (Državni zbor Republike Slovenije 2005). Zakon o varstvu okolja, sprejet leta 2004, ureja varstvo okolja. Na podlagi državnega načrta za obdobje 2005-2007 je bila do konca leta 2004 brezplačno podeljena pravica za emisije toplogrednih plinov posameznim upravljavcem naprav.

Ta ukrep je bil namenjen zmanjšanju emisij toplogrednih plinov in uresničevanju cilja o 80-odstotnem zmanjšanju emisij.

Z vidika zaščite naravnih habitatov je Slovenija z Naturo 2000 zaščitila dobro tretjino državnega ozemlja. V letu 2004 je bil sprejet Nacionalni energetski program (Vlada Republike Slovenije 2005).

- Regionalni razvoj

Razvojne razlike med regijami v Sloveniji so bile med manjšimi v EU, vendar je obstajala verjetnost, da se po vstopu v EU začnejo hitreje poglobljati. Vse očitneje je bilo, da je za zadovoljevanje potreb lokalnega prebivalstva centralizirani način upravljanja neustrezen in da je treba zagotoviti ustrezne upravne strukture. S tem je bila povezana tudi sprememba sistema financiranja občin (Vlada Republike Slovenije 2005).

4.1.3 Povezava programa reform s kohezijsko politiko

Kohezijska politika predstavlja skupek razvojnih aktivnosti, programov in ukrepov države, lokalnih skupnosti in drugih nosilcev organiziranih interesov na regionalni ravni, koordiniranih in sofinanciranih s strani Evropske unije in namenjenih doseganju razvojnih ciljev ob upoštevanju skladnega regionalnega razvoja. Temeljni cilj kohezijske politike je zmanjšanje gospodarskih in socialnih neenakosti med različnimi regijami v EU (Mrak in drugi 2004).

Uspeh reform na tem področju ne more biti zagotovljen brez ustrezne finančne podpore, tako v domačem kot v evropskem proračunu.

Pri uresničevanju ukrepov bo pomembno vlogo igrala tudi evropska kohezijska politika (strukturni in kohezijski skladi), zato so bili v NPR predloženi ukrepi, ki naj bi pripomogli k izboljšanju administrativne usposobljenosti in absorpcijske sposobnosti za črpanje evropskih sredstev. Kohezijska politika Slovenije naj bi nadaljevala usmeritev v prednostno doseganje ciljev gospodarske rasti zaposlovanja. Lizbonska naravnost kohezijske politike se je odražala v obsegu sredstev, ki jih je Slovenija namenjala za programe Evropskega socialnega sklada ter podpora programom spodbujanja konkurenčnosti in inovativnosti. V prihodnje naj bi Slovenija te programe finančno še okrepila in vsebinsko nadgradila (Vlada Republike Slovenije 2005).

4.2 OCENA NACIONALNEGA PROGRAMA REFORM SLOVENIJE S STRANI EVROPSKE KOMISIJE

Kot že navedeno, je Slovenija leta 2005 oblikovala Nacionalni program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, ki naj bi vodil v trajnostno doseganje zastavljenih ciljev, v okviru skupnih evropskih pravil.

Na osnovi ugotovitev delovne skupine Wima Koka in poročila Nov začetek za Lizbonsko strategijo ga je pregledala Evropska komisija in v začetku leta 2006 pripravila oceno, v kateri je potrdila izbiro slovenskih prednostnih nalog, hkrati pa opozorila na nevarnosti.

Slovenija je od leta 2000 do leta 2006 dosegala povprečno rast BDP-ja, in sicer 3,9 %. Delovna produktivnost je v Sloveniji naraščala hitreje kot v večini držav članic EU, vendar je kljub temu produktivnost ostala pod povprečjem EU. Od leta 2000 dalje je največjo skrb v Sloveniji zbuvalo obvladovanje inflacije, ki se je v letu 2006 umirila in dosegla povprečje EU. Slovenski trg dela je označevala visoka stopnja zaposlenosti, ki je bila nekoliko nad povprečjem EU, in nizka stopnja brezposelnosti, saj je znašala le 6 %. Medtem je bila stopnja zaposlenosti starejših ljudi zelo nizka. Prav tako zaskrbljujoča je bila nezaposlenost mladih ljudi (Evropska komisija 2006).

Slovenski nacionalni program reform je določal 5 prioriternih razvojnih področij: konkurenčno gospodarstvo in hitra rast, oblikovanje na znanju temelječe družbe, učinkovita država, oblikovanje moderne socialne države, višja zaposlenost in trajnostni razvoj.

Ta področja so bila v programu reform razdeljena še na mnogo ožjih ciljev, ki so bili podkrepjeni s posameznimi ukrepi (Vlada Republike Slovenije 2005). Komisija je ocenila program reform za zelo širokega in odprtega. Zato je menila, da je na nekaterih področjih težko izbrati glavne cilje oziroma prioritete Slovenije. Gre predvsem za to, da so določene reforme konkretne, jasne, podprte z primernimi ukrepi in točno določenimi roki, medtem ko so nekatere zastavljene reforme navedene le kot nekakšni splošni cilji. Na področju raziskav in razvoja ter področju stopnje zaposlenosti si je Slovenija zastavila zelo ambiciozna cilja. Prvi cilj je doseči 67-odstotno zaposlenost do leta 2008. Na področju raziskav in razvoja naj bi Slovenija leta 2010 namenjala kar 3 % BDP-ja v raziskovalne dejavnosti, kar je v celoti izpolnjevanje lizbonskih ciljev (Evropska komisija 2006).

Komisija je opozorila, da program reform ne omenja proračunskih posledic, ki jih bo povzročalo izvajanje razvojnih ukrepov. Slovenija je v programu reform poudarjala, da je uspeh izvajanja reform močno odvisen od finančne podpore sredstev EU. Vendar povezava med prioriteta nacionalnega programa reform in uporabo kohezijskih in strukturnih fondov EU za izvajanje ukrepov na teh področjih v programu ni bila točno določena. V drugem delu analize je Evropska komisija ocenila posamezne razvojne politike (Evropska komisija 2006).

Makroekonomske politike

Komisija je na področju makroekonomskih politik podprla večino ciljev, ki jih je Slovenija določila v Nacionalnem programu reform. Glavne prioritete so trajno doseganje maastrichtskih kriterijev, vzpostavitev uravnoteženega proračunskega stanja do leta 2010, zmanjšanje javne porabe, reformiranje davčnega sistema, ohranjanje stroge politike plač ter vzpodbujanje čim daljše zaposlenosti starejših ljudi.

Komisija je poudarila, da so oblikovani ukrepi, s katerimi bi izboljšali kakovost javnih financ, nejasni in nimajo točno določenih rokov. Komisija je opozorila Slovenijo tudi na področje davčnih reform, ki lahko močno vplivajo na splošno gospodarsko ravnotežje (Evropska komisija 2006).

Mikroekonomske politike

Ključni izzivi so se nanašali na področje konkurence, raziskav, razvoja in inovacij, podjetniško okolje, boljšo zakonodajo in tuje neposredne investicije. Komisija je opozorila, da program vsebuje veliko število ukrepov na področju konkurence, pri tem pa so bili nekateri izmed njih točni in uporabni, drugi pa zopet nejasni. Predlagani ukrepi na področju privatizacije niso imeli točno določenega urnika in časovnih rokov. Prav tako so bili površno določeni in predstavljeni ukrepi na področju spodbujanja brezposelnih ljudi za vstop na trg. Na področju raziskav, razvoja in inovacij je Slovenija oblikovala mnogo ukrepov, ki pa so bili premalo povezani, da bi lahko zagotovili razvoj uspešnega nacionalnega raziskovalnega sistema. Kot primer je Komisija navajala nejasno opredeljene ukrepe glede prispevkov privatnega sektorja za R&R. Cilj Slovenije, da bo do leta 2010 namenjala kar 3 % BDP-ja za R&R, je Komisija označila za nerealnega (Evropska komisija 2006).

Glavni razlog za to je v premajhnem vlaganju javnega, predvsem pa zasebnega sektorja v raziskave in razvoj. Prav tako je Slovenija še vedno večino denarja, ki se je zbiral v državnem proračunu namenjala za potrebe drugih resorjev (izobraževanje, pokojninsko varstvo, promet, obramba itd). Vse to pa je pokazalo, da v slovenski državi še ni dozorelo spoznanje, da je vlaganje v raziskave in razvoj eden najpomembnejših vzvodov za preskok v najrazvitejšo družbo z zagotavljanjem višjih standardov za življenje ljudi. Program nikjer ni omenjal reforme predpisov na področju storitvenega sektorja. Ukrepi na področju informacijske in komunikacijske tehnologije so bili primerni.

Na področju podjetništva naj bi z oblikovanimi ukrepi zagotovili poenostavitev zakonodaje, znižanje davkov za podjetja in odstranitev administrativnih ovir za ustanavljanje novih podjetij. Komisija je menila, da bo Slovenija z zastavljenimi cilji in ukrepi oblikovala ugodno ozračje za podjetništvo.

V programu so bili zastavljeni ukrepi, ki naj bi zagotovili privlačnejše razmere za tuje neposredne investicije. Tudi nadaljnja privatizacija naj bi pripomogla k privlačnosti Slovenije za tuje investitorje.

Vendar je Evropska komisija opozorila, da so bile povezave med tujimi neposrednimi investicijami in privatizacijo v programu reform nejasno opredeljene.

Slovenija je v programu namenila pozornost tudi infrastrukturi in pri tem oblikovala primerne ukrepe. Glavna pripomba Evropske komisije je bila, da bi morali oblikovati še več ukrepov, ki se nanašajo na okoljsko tehnologijo in učinkovito uporabo energije.

Evropska komisija je načeloma ocenila, da je Slovenija dobro odgovorila na glavne izzive mikroekonomskega področja in pri tem oblikovala primerne ukrepe ter strategije. Več dela bi bilo potrebno le na področju povezovanja raziskovanja z industrijo (Evropska komisija 2006). Prioritete, ki jih je izpostavil nacionalni program Slovenije na področju zaposlovanja, so zajemale oblikovanje na znanju temelječe družbe, moderne države in doseganje čim višje stopnje zaposlenosti. Nekoliko ambiciozen cilj je bil zastavljen za leto 2008: 67-odstotna stopnja zaposlenosti prebivalstva. Sledili so mu nekoliko nižji cilji glede stopnje brezposelnosti in stopnje zaposlenosti žensk. Poleg ukrepov, ki zadevajo omenjene cilje, je Slovenija oblikovala vrsto programov in strategij¹⁴ za čim daljšo udeležbo starejših ljudi na trgu dela ter vrsto programov za pomoč mladim pri iskanju prve zaposlitve. Ocena Evropske komisije za ukrepe s področja zaposlovanja je bila pozitivna, hkrati pa je opozarjala, da bi lahko več pozornosti namenili nepriviligiranim družbenim skupinam in boju proti diskriminaciji. Prav tako program ni zajemal nobenih ukrepov za preprečevanje prikrite brezposelnosti¹⁵ (Evropska komisija 2006).

¹⁴ Slovenija je izvajala programe EPD, Phare, Erasmus in druge programe, ki naj bi podpirali uresničevanje vseživljenjskega učenja s sodobnejšo ponudbo izobraževanja in usposabljanja. Prav tako naj bi bil v pripravi nacionalni program visokega šolstva 2006-2010 v skladu z zastavljeno reformo visokega šolstva, oblikovala naj bi se nacionalna strategija za vseživljenjsko učenje, omogočil naj bi se prehod iz višješolskega na visokošolski študij, razširili naj bi se vpisni pogoji itd. (Vlada Republike Slovenije 2005).

¹⁵ V to vrsto brezposelnosti spadajo zaposleni, ki sicer imajo zaposlitev, vendar ničesar ne prispevajo k BDP. Če bi jih odpustili, bi lahko dosegali enak BDP, kot pred tem. Vendar je težko določiti tiste, ki na delovnih mestih nič ne delajo. Takšnih je pravzaprav zelo malo, saj vsak vsaj nekaj ur dnevno dela. Seštevek vseh nedelavnih ur in preračun ur na število zaposlenih pa razkrije prikrito brezposelnost. To vrsto brezposelnosti lahko ugotavljamo le z ocenami (Hrovatin 2000).

Komisija je ukrepe na področju fleksibilnosti trga označila za primerne, pri tem pa je poudarila, da je potrebno usmeriti več pozornosti na delavce z nizko izobrazbo, starejše delavce in delavce, ki jim zaradi prestrukturiranja gospodarstva grozi brezposelnost. Prav tako je pohvalila delo Slovenije na področju izobraževanja in vseživljenjskega učenja. Tu je omenila izvedbo reforme v visokem šolstvu¹⁶ in poudarila, da je potrebno oblikovati minimalne standarde znanja za nove univerze (Evropska komisija 2006).

Evropska komisija je poročilo zaključila z oceno, da se je Slovenija usmerila na prava področja, hkrati pa je poudarila, da v programu ni določena jasna pot za doseg teh ciljev. Komisija je ocenila, da je slovenski nacionalni program reform identificiral in odgovarjal na vse glavne izzive, ki čakajo Slovenijo v prihodnosti. Zastavljeni ukrepi so bili po večini primerni in jasni, program je bil temeljit.

Problem je predstavljalo le pomanjkanje točnih urnikov in časovnih omejitev zastavljenih reform. Prav tako je bila na nekaterih področjih problematična premajhna povezava med cilji in ukrepi. Površno so bile opisane proračunske posledice izvajanja reform. Kljub temu je komisija pozvala Slovenijo, naj prične z uresničevanjem svojega nacionalnega programa reform, saj jo vodi v hitrejšo gospodarsko rast, višjo zaposlenost, v na znanju temelječo družbo in okolju prijazno državo (Evropska komisija 2006).

4.3 PREGLED URESNIČEVANJA SLOVENSKEGA NACIONALNEGA PROGRAMA REFORM NA PODROČJU ZAPOSLOVANJA IN IZOBRAZBE

4.3.1 Zaposlovanje

Na tem področju si je Slovenija v nacionalnem programu reform zadala zelo ambiciozne cilje. Cilja 67-odstotne stopnje zaposlenosti ter 35-odstotne stopnje zaposlenosti starejših ljudi naj bi bila realizirana do leta 2008.

¹⁶ Reforma je zajela tako področje zagotavljanja kakovosti študija, njegove strukture in dostopnosti, študija v tujini, mednarodnega priznavanja kvalifikacij kot tudi področje soupravljanja in soodločanja študentov (Študentsko politološko društvo Polituss 2008).

Temu so sledili ostali cilji, ki so se nanašali na zmanjšanje stopnje brezposelnosti v vseh družbenih skupinah in so bili nekoliko realnejši (Evropska komisija 2006).

Za doseganje zastavljenih ciljev je Slovenija v letih 2006 in 2007 izvajala vrsto ukrepov. Gre za seznanjanje prebivalstva v zvezi z izobraževanjem in zaposlovanjem, ukrepe svetovanja in pomoči pri iskanju prve zaposlitve, ukrepe za neposredno ustanavljanje delovnih mest in spodbujanje samozaposlovanja. K povečanju zaposlenosti je prispevala tudi novela Zakona o zaposlovanju in zavarovanju, ki je bila sprejeta julija 2006 in je pomenila zaostritev obveznosti brezposelne osebe pri iskanju in sprejemanju dela (Vlada Republike Slovenije 2006).

Za spodbujanje poznejšega izstopa s trga dela so se izvajali že sprejeti ukrepi v okviru pokojninske reforme, kot je na primer povišanje starostne meje za upokojitev za 2,2 leti. Prav tako so se izvajali ukrepi za povečanje fleksibilnosti trga dela in ukrepi za uvajanje fleksibilnih oblik zaposlovanja. Ukrepi za reševanje zaposlovanja starejših so se osredotočali predvsem na dvigovanje starostne meje odhoda s trga, razvoj programov za zaposlovanje starejših, uveljavljanje aktivnega staranja in vseživljenjskega učenja (Vlada Republike Slovenije 2007).

Stopnja zaposlenosti mladih je bila v Sloveniji 35 % in je bila še vedno nižja od povprečja v EU (37,3 %). Tako so bili ukrepi usmerjeni v čim boljše vključevanje mladih v delovno okolje. V ta namen je ZRSZ izvajal naslednje aktivnosti: mlade brezposelne osebe bodo v 6 mesecih po prijavi na zavodu vključene v program aktivne politike zaposlovanja; motivacija mladih brez strokovne izobrazbe za izobraževanje predvsem za poklice, ki jih na trgu primanjkuje; za mlade, visokošolsko izobražene, bodo pripravljene skupinske oblike dela s poudarkom na vključevanju brezposelnih Zoisovih štipendistov (Vlada Republike Slovenije 2006).

Ukrepi za zmanjšanje diskriminacije na trgu so se usmerjali v izvajanje resolucije za enake možnosti žensk in moških, v dosledno izvajanje inšpekcijskega nadzora glede razlikovanja in v izvajanje akcij o ozaveščanju za boj proti razlikovanju. Slovenija je izvajala tudi ukrepe, ki so izboljševali položaj invalidov in Romov na trgu dela (Vlada Republike Slovenije 2007).

Slovenija je v obdobju 2005-2007 začela izvajati večino glavnih reform zaposlovanja iz nacionalnega programa reform.

Splošna analiza izvajanja reform je pokazala določen napredek. Tako lahko danes govorimo o 5,5-odstotni stopnji brezposelnosti in o 66,6-odstotni stopnji zaposlenosti, ki se približuje 70-odstotni. V primerjavi s povprečjem EU je v Sloveniji visok delež zaposlenih žensk, govorimo lahko o približno 62 %, kar pa že presega lizbonski cilj 60-odstotni stopnji zaposlenosti žensk.

Slovenija je v poročilu o razvoju leta 2007 zaključila, da so razmere in trendi na trgu dela na splošno pozitivni. Na to so kazale stopnja zaposlenosti, ki se iz leta v leto povečuje, in stopnja brezposelnosti, ki se že leta ohranja na enaki ravni. Ugotavljala je tudi, da se povečuje stopnja prilagodljivosti trga dela. Kljub uspehu pa so ostajali glavni problemi: nizka stopnja zaposlenosti starejših, dokaj visok delež dolgotrajno brezposelnih ljudi ter stopnja zaposlenosti mladih ljudi (glej sliko 4.1) (Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj 2007).

Slika 4.1: Položaj Slovenije na področju zaposlovanja, glede na povprečje EU-25

Slovenija se uvršča bolje ali okrog povprečja EU-25	Slovenija zaostaja za povprečjem EU-25
<ul style="list-style-type: none"> • Stopnja zaposlenosti: SLO: 66,6 %; EU-25: 64,7 % • Stopnja dolgotrajne brezposelnosti: SLO: 2,9 %; EU-25: 3,6 % • Stopnja brezposelnosti mladih ljudi: SLO: 13,9 %; EU-25: 17,1 % • Stopnja dolgotrajne brezposelnosti žensk: SLO: 3,5 %; EU-25: 4,0 % 	<ul style="list-style-type: none"> • Stopnja zaposlenosti starejših oseb: SLO: 32,6 %; EU-25: 43,6 % • Stopnja zaposlenosti mladih ljudi: SLO: 35 %; EU-25: 37,3 %

Vir: Eurostat (2007); Evropska komisija (2007a).

4.3.2 Večja vlaganja v človeški kapital¹⁷ z boljšim izobraževanjem, znanjem in spretnostmi

Strukturne spremembe in večja udeležba na trgu dela zahtevajo stalna vlaganja v visoko kvalificirane in prilagodljive delavce.

Prav tako so čedalje pomembnejše dobre povezave med izobraževalnim sistemom in trgom dela (Vlada Republike Slovenije 2005). Izobrazbena struktura prebivalstva v Sloveniji se je postopoma izboljševala. Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo se je v zadnjih letih močno povečal, kljub temu pa bi lahko bil še višji. Vključenost slovenskega prebivalstva v vseživljenjsko učenje je bila razmeroma visoka (15 %). Kljub visoki vključenosti ljudi v vseživljenjske programe sta ostajala glavna problema majhna vključenost starejših ljudi in ljudi z nizko stopnjo izobrazbe. Prav tako se je na trgu pojavljalo neskladje med ponudbo in povpraševanjem po določenih kadrih (Vlada Republike Slovenije 2007).

Slovenija je v okviru nacionalnega programa reform izvajala različne ukrepe. Tako je na področju poklicnega in srednjega strokovnega izobraževanja izvajala mnogo aktivnosti v zvezi s pripravo Strategije vseživljenjskega učenja¹⁸ (Vlada Republike Slovenije 2006). Julija 2006 je sprejela Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, ki uvaja večjo povezanost splošnega, strokovnega in praktičnega znanja (Vlada Republike Slovenije 2006). Leta 2005 je začela izvajati reformo visokega šolstva. Zajemala je predvsem ukrepe, ki so se nanašali na povečanje kakovosti študija, lažje zaposlovanje diplomantov in spremembe financiranja visokega šolstva (Vlada Republike Slovenije 2007). Prav tako je bilo v letih 2005 in 2006 ustanovljenih 7 novih samostojnih visokošolskih zavodov (Vlada Republike Slovenije 2007). V javni razpravi je bil nacionalni program visokega šolstva 2007-2010.

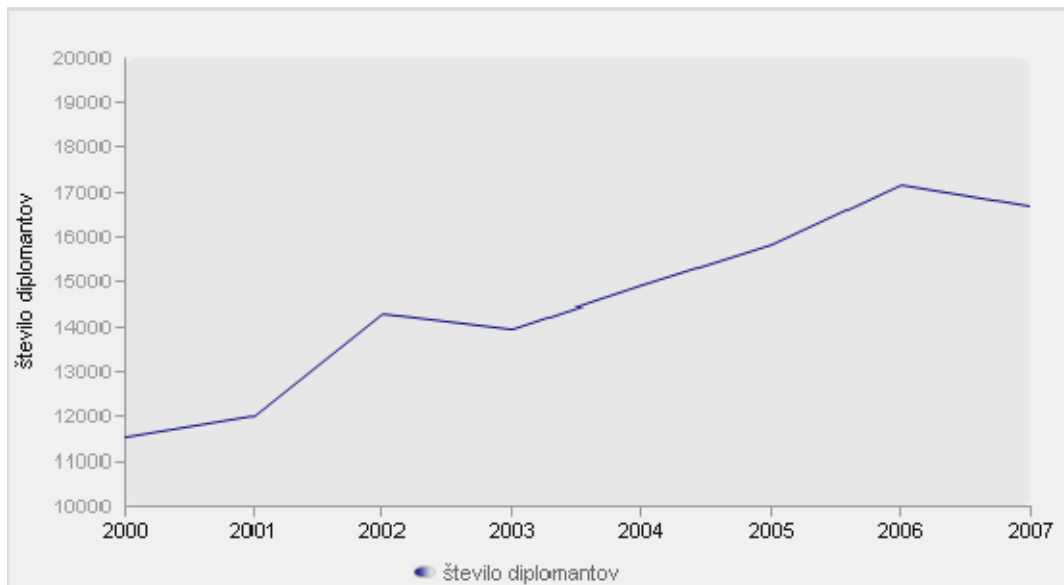
¹⁷ Danes zelo radi govorimo, da so »ljudje naše največje bogastvo«. V bistvu govorimo o človekovem znanju, osebnosti, zmožnostih, motivaciji. Največja značilnost človekovega kapitala pa je, da je zelo tvegan. Zaposleni namreč dokaj prosto odhajajo iz organizacij, z njimi pa organizacija izgublja kapital, saj ni v njeni lasti. Zaposlene in njihovo znanje lahko le najamemo, ne moremo jih kupiti (Becker 1993).

¹⁸ Vsebina strategije naj bi se osredotočala na: povezanost in prepletenost vseh zvrsti, oblik in vsebin učenja; pomembnost in upoštevanje vseh možnosti učenja; učenje skozi vse življenje; raznovrstnost, pestrost in gibljivost izpeljave učenja; učenje po meri osebe, ki se uči; učenje za potrebe dela itd. (Vlada Republike Slovenije 2006).

Program je predvideval deregulacijo ustanavljanja javnih in zasebnih visokošolskih zavodov in programov ter spodbujanje nastajanja novih univerz v regionalnih središčih (Vlada Republike Slovenije 2007). Junija 2007 je sprejela Zakon o štipendiranju, ki predstavlja prvi sistemski zakon na področju štipendiranja (Vlada Republike Slovenije 2007). V Sloveniji od leta 2005 deluje nacionalni center Europass, ki pomeni povezavo med iskalci zaposlitve in delodajalci (Vlada Republike Slovenije 2006). Vlada RS je pripravila spremembo zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah, ki naj bi pripisoval večjo vlogo pridobivanju znanja zunaj formalnih institucij (Vlada Republike Slovenije 2007). Še vedno pa se v Sloveniji vzpostavlja mreža regijskih medpodjetniških izobraževalnih centrov, ki naj bi predstavljali specializirane institucije za praktično izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje v skladu s potrebami regionalnega gospodarstva (Vlada Republike Slovenije 2007). Za izboljšanje ustreznih finančnih spodbud za delodajalce in zaposlene naj bi bile v okviru državnega razvojnega programa 2007-2013 zagotovljene finančne spodbude za delodajalce, ki bodo usposabljali dijake in študente na vseh ravneh izobraževanja (Vlada Republike Slovenije 2007).

Splošna ocena poročila o uresničevanju nacionalnega programa reform iz leta 2007 na tem področju je bila pozitivna. V Sloveniji je delež prebivalstva z visoko izobrazbo naraščal, tako da se je približeval povprečju EU (glej sliko 4.2) (Statistični urad Republike Slovenije 2007).

Slika 4.2: Diplomanti terciarnega izobraževanja, Slovenija, 2000 - 2007

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2007).

Prav tako so se že kazali prvi rezultati na področju vključevanja ljudi v vseživljenjsko učenje in reforma visokega šolstva se je izvajala dobro. Problem je še vedno predstavljalo povezovanje izobraževalnega sistema s trgom dela, saj je še vedno prihajalo do neravnovesij ponudbe in povpraševanja.

Nadaljnja prizadevanja moramo usmeriti v porast ponudbe programov visokega izobraževanja, pri tem pa moramo oblikovati minimalne standarde znanja za nove univerze. Prav tako se morajo nadaljevati reforme za konkretnejše povezovanje izobraževalnega sistema s trgom dela (Vlada Republike Slovenije 2007).

Ob pregledu poročila o razvoju iz leta 2007 in poročil o uresničevanju nacionalnega programa reform iz leta 2006 in 2007 sem ugotovila, da so bila vsa poročila skoraj enaka. Vsa so namreč zaključila, da je Slovenija na področju zaposlovanja in izobraževanja dobro izvajala reforme, z določenimi problemi.

Uspešno je izvajala reformo visokega šolstva, kazali so se že prvi rezultati vključenosti ljudi v vseživljenjsko učenje, izobrazbena struktura se je še naprej izboljševala, prav tako pa se je višala stopnja vključenosti mladih v različne izobraževalne programe.

Enako je veljalo za področje zaposlovanja. Slovenija je ohranjala visoko stopnjo zaposlenosti, stopnja zaposlenih žensk je naraščala, stopnja nezaposlenosti se je že nekaj let ohranjala na enaki ravni in na splošno je veljalo prepričanje, da je bilo izvajanje reform na tem področju zelo uspešno. Zastavlja se vprašanje, kako da ob vsem uspehu večina mladih, ki diplomira na različnih univerzah, ostaja brezposelna še vrsto let po končanem študiju. Prav tako se ni bistveno spremenil delež dolgotrajno brezposelnih ljudi. Hkrati pa se je na trgu dela pojavljal problem, saj ima Slovenija na eni strani mnogo mladih, visoko izobraženih ljudi, za katere ni prostora na trgu dela, po drugi strani pa se daljša delovna doba zaposlenih.

Tudi uspeh bolonjske reforme visokega šolstva je vprašljiv. Na prvi pogled sicer teži k večji svobodi študentov pri oblikovanju svojega predmetnika, zmanjšanju števila študijskih ur ter k lažji primerljivosti z evropskimi programi, vendar je glavni problem, da reforma ni usmerjena v dvig kakovosti študija. To se je pokazalo tudi pri oblikovanju novih programov. Posamezne katedre so oblikovale najrazličnejše programe, ki niso šli skozi nobeno obravnavo, ki bi določila njihovo primernost. Zato se je pojavil problem pomanjkanja kadra, ki bi lahko izvajal vse te programe. Posledica tega je še večja obremenitev sedanjih profesorjev. Tudi napoved Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, da bodo ukinili dodatno finančno pomoč podiplomskim programom, ne prinaša nič pozitivnega. Tako lahko pričakujemo močno povišanje šolnin za podiplomske programe, izvajanje nekakšnega izrednega študija na podiplomskem nivoju, ali pa možnosti, da se program ne bo izvajal, če se bi nanj prijavilo manj kot 15 ljudi. V ozadju izvajanja bolonjske reforme se skriva še problem širine izobrazbe. Prejšnji modeli izobraževanja so temeljili na širši izobrazbi na začetku študija in vedno večji specializaciji proti koncu študija. Novi programi so usmerjeni v specializacijo že na začetku, kar pa vodi v ozko poklicno usmerjene ljudi (Študentsko politološko društvo Polituss 2008).

Ob pregledu trenutnega stanja lahko ugotovimo, da Slovenija z izvajanjem reform dosega določene pozitivne rezultate, vendar so ti še daleč od prikazanega v letnih poročilih.

4.4 OCENA IZVAJANJA LIZBONSKE STRATEGIJE V SLOVENIJI

Evropska komisija je zadnjo oceno o napredku izvajanja Nacionalnega programa reform Slovenije podala decembra 2007 na osnovi slovenskega poročila o izvajanju programa. Ocenila je, da je Slovenija dobro delovala na področju javnih financ, vložila veliko truda za krepitev povezave med izobraževalnim sistemom in sistemom štipendiranja ter gospodarstvom, prav tako je skrajšala ustanovitveno obdobje podjetij in zmanjšala upravne obremenitve. Vstop Slovenije v evroobmočje je Evropska komisija ocenila kot osrednji dosežek makroekonomskega področja. Hkrati pa je Sloveniji priporočila, da sprejme nadaljnje ukrepe za krepitev reforme pokojninskega sistema in spodbujanje aktivnega staranja z namenom povečati stopnjo zaposlenosti starejših delavcev ter v okviru integriranega pristopa prožne varnosti spodbuja prilagodljivejše pogodbene ureditve. Poleg tega pa bo za Slovenijo pomembno, da se bo v prihodnje osredotočila na izzive, kot so krepitev izvajanja in po potrebi razvoja nacionalne strategije za raziskave in inovacije, obvladovanje inflacije, izboljšanje konkurence v storitvenem sektorju (maloprodaja, finančne storitve, strokovne storitve), izboljšanje izvajanja ukrepov za energetska učinkovitost ter izvajanja ambicioznih ciljev za krepitev povezave med izobraževalnim sistemom in trgom dela (Evropska komisija 2007c).

Tako ob pregledu poročil izvajanja Lizbonske strategije v Sloveniji, splošni analizi stanja in ocen Evropske komisije lahko rečemo, da je Slovenija dosegla določen napredek pri izpolnjevanju obveznosti na vseh prednostnih področjih.

Slovenija je v zadnjem desetletju pokazala visoko stopnjo rasti, saj je rast BDP-ja v letu 2006 dosegla kar 5,7 %, vendar mnogi te pozitivne učinke pripisujejo ugodnim razmeram na svetovnem trgu (Vlada Republike Slovenije 2007). Njim v prid deluje tudi dejstvo, da Slovenija na splošno zastavljenih ciljev ne dosega. Pri tem mislimo cilje na področju raziskav in razvoja, izobraževanja, zaposlovanja, produktivnosti, socialne vključenosti itd. Ocene časovne distance o zaostajanju Slovenije niso nič bolj spodbudne.

Originalni izračuni kažejo, da Slovenija, na določenih področjih¹⁹ za nekaterimi malimi državami EU zaostaja tudi do 33 let (Svetličič in Sicherl 2004).

To pomeni, da je bilo delovanje Slovenije pri izvajanju reform nedosledno. Vsako leto so se, ob pregledu izvajanja reform, kazala področja dobrega delovanja EU in področja na katerih je EU močno zaostajala za zastavljenimi cilji. Tako dobimo občutek, da smo na določenih področjih ukrepe zapisali le na papir, namesto da bi jih dosledno implementirali (Umek 2006). Težave pri doseganju ciljev nam povzročajo tudi slaba koordinacija med vladnimi organi, javnim sektorjem, podjetji in socialnimi partnerji.

Če hoče Slovenija skrajšati čas dohitevanja in se približati lizbonskim ciljem, mora izvesti korenite premike.

Glavni premiki se nanašajo na fleksibilno in hitro prilagajanje na globalna gibanja, dvig izobraževanja, vlaganja v raziskave in razvoj, uvoz tehnologije, večjo specializacijo znotraj EU, okrepitev internacionalizacije in razvoj lastnih transnacionalnih podjetij ter na zagotavljanje konkurenčnosti (Svetličič in Sicherl 2004). Pri približevanju Slovenije razvitim državam imajo glavno vlogo inovativnost, fleksibilnost in odprava slabe koordinacije ter implementiranja (Svetličič in Sicherl 2004).

Prav tako je pomemben princip izvajanja ukrepov. Slovenija mora oblikovati široko usmerjeno in usklajeno delovanje, ki ga spremljajo konkretni ukrepi na različnih področjih. Pri tem je nujno povezano delovanje različnih politik (Bučar in Stare 2004).

¹⁹ Ta področja so naslednji kazalci: delež zaposlenosti v storitvah (21 let); produktivnost - BDP na zaposlenega (18 let); izvoz na prebivalca za uspešnimi državami EU (10-30 let); izvoz na prebivalca malih držav EU (17-33 let); izvoz tehnološko intenzivnih izdelkov na prebivalca (10-24 let); (Svetličič in Sicherl 2004).

5 ZAKLJUČEK

Na vprašanja, kakšen bo svetovni trg čez 20 let oziroma kakšno bo svetovno gospodarstvo in kakšna bo svetovna ureditev čez 20 let - jo bodo še vedno sestavljale posamezne države ali pa bodo prevladovale organizacije - ne moremo točno odgovoriti. Lahko pa predvidimo, v katero smer se bo razvijalo svetovno gospodarstvo. Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) je že leta 1999 omenjala 3 možne scenarije razvoja gospodarstva. Kot prvega je navedla scenarij voditelja rasti. Tukaj gre za to, da si posamezna država zagotovi vlogo voditelja z visoko razvitimi in visoko produktivnimi podjetji, ki temeljijo na najsodobnejših tehnologijah, informacijsko-komunikacijskih tehnologijah in biotehnologiji. Ta scenarij izhaja predvsem iz ZDA, kar pomeni, da bi se ostali svet moral v prihodnje vse bolj približevati ameriškemu razvojnemu modelu. V drugem scenariju premeščanja rasti bi bila rast produktivnosti rezultat prenosa tehnologij iz centrov svetovnih gospodarstev v porajajoča se gospodarstva. Ta princip bi temeljil predvsem na hitri rasti azijskih in latinskoameriških gospodarstev, ob sočasnem razvoju v drugih delih sveta. Kot tretjega je OECD navedla scenarij grozdov rasti. Ta pomeni novo svetovno ureditev, v kateri bi vloga nacionalnih vlad počasi izginjala, glavno vlogo pa bi imeli mrežno povezani regijski centri rasti. Centri gospodarske rasti torej ne bi bile več države, ampak informacijsko močno podprte regije. Osnovni vir rasti produktivnosti bi bila komunikacijsko-informacijska tehnologija in visoka stopnja izobrazbe (Julius v Svetličič in Sicherl 2004).

Zato mnogi kritiki poudarjajo, da je Lizbonska strategija prava smer razvoja držav članic EU, saj s svojimi cilji zagotavlja konkurenčnost, visoko gospodarsko rast, uporabo komunikacijsko-informacijske tehnologije, visoko stopnjo produktivnosti in visoko izobraženo delovno silo. Prav ta področja so osnovnega pomena za uspešno delovanje držav v prihodnosti, ne glede na to, kateri scenarij bo prevladal.

Kljub pozitivnim ocenam pa obstajajo tudi kritični pogledi na Lizbonsko strategijo. Eden izmed glavnih kritikov je dr. Jože Mencinger (Mencinger 2005), ki meni, da je Lizbonska strategija popolna iluzija, urejena s pravili.

Pravi, da so sodobne družbe obsedene z učinkovitostjo in gospodarsko rastjo, ter da je EU to obsedenost leta 2000 strnila v Lizbonsko strategijo, ki naj bi EU do leta 2010 zagotovila postati najbolj učinkovita na znanju temelječa družba polne zaposlenosti. Vendar pa je po nekaj letih navdušenega izvajanja Lizbonske strategije poročilo Wima Koka pripeljalo da streznitve in priznanja, da je EU ne le daleč od lizbonskih ciljev, ampak da se od njih celo oddaljuje. Evropska komisija je sicer zagotavljala, da strategija iz leta 2000 ni mrtva in da gre le za njeno prenovo. Prav tako je predsednik Evropske komisije ocenil Lizbonsko strategijo za dokaj uspešno, hkrati pa poudaril, da ima EU zdaj prava orodja za doseg lizbonskih ciljev in da strategija ne bo delovala brez sodelovanja držav članic. Dr. Jože Mencinger se sicer strinja, da so cilji prenovljene strategije najbrž nesporni, vendar meni, da prenovljena strategija ni nič bolj zanesljiva pot k njim, kot je bila »stara« Lizbonska strategija. Podarja tudi, da prenovljena strategija ne zagotavlja, da se v Evropi ne bo nadaljevala nizka gospodarska rast. Ne predstavlja si, kako bo v evropskem gospodarstvu prišlo do zasuka, saj je prenovljena strategija polna leporečij, novih pojmov, raznih akcijskih planov in programov, različnih prioritet, mobiliziranj, novih institucij ter podobnih nesmislov. Tako dr. Mencinger zaključi, da če bi bila gospodarska rast EU odvisna od retorike, bi bila gotovo visoka, ker pa ni, obstaja verjetnost, da se bo tudi prenovljena Lizbonska strategija spremenila v dokument brez uporabne vrednosti (Mencinger 2005).

Kljub negativni kritiki dr. Mencingerja menim, da Lizbonska strategija poudarja cilje, ki so dolgoročno pomembni za uspešno prihodnost EU. Vendar bodo morale države članice in EU v prihodnje usmeriti več pozornosti Lizbonski strategiji oziroma jo postaviti v center delovanja, če bodo želele te cilje tudi doseči.

Analiza drugega obdobja izvajanja Lizbonske strategije je pokazala, da bodo države članice pri doseganju ciljev veliko uspešnejše, če bodo reforme izvajale sočasno, pri tem sodelovale in si izmenjevale najrazličnejše informacije ter uspešne programe. Tu lahko potrdimo prvo hipotezo.

Prav tako lahko v celoti potrdimo drugo hipotezo: uspešno uresničevanje slovenskega nacionalnega programa doseganja ciljev Lizbonske strategije lahko prispeva k dvigu konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Če bo Slovenija v prihodnje bolj implementirala ukrepe, zastavljene v nacionalnem programu reform, bo tudi lažje dosegala lizbonske cilje. Ti pa vodijo Slovenijo in tudi vse ostale države članice EU v višjo produktivnost visoko konkurenčnost in končno, v visoko gospodarsko rast.

6 LITERATURA

1. Becker, Gary. 1993. *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education*. Chicago, London: The University of Chicago press.
2. Bešter, Janez, Maja Bučar in Peter Raspor. 2007. *Raziskave, inovacije in tehnologija*. Dostopno prek: <http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/dokumenti/rit1.pdf>. (13. oktober 2008).
3. Bučar, Maja in Metka Stare. 2004. Inovacijska politika v Sloveniji v luči lizbonskih in barcelonskih ciljev. *Teorija in praksa* XLI (5-6): 789-805.
4. Chiesa, Vittorio in Raffaella Mazini. 1998. Towards a Framework for Dynamic Technology Strategy. *Technology Analysis and Strategic Management* 1(10): 111-129.
5. Državni zbor Republike Slovenije. 2005. *Resolucija o nacionalnem programu varstva okolja 2005-2012*. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/files/RS_-2006-002-00003-OB~P001-0000.PDF (10. oktober 2008).
6. Evropska komisija. 2000. *Contribution of the European Commission to the special European Council in Lisbon, 23-24th March 2000*. Dostopno prek : http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdp/lisbon_en.pdf (9. oktober 2007).
7. --- 2003. *Choosing to grow: Knowledge, innovation and jobs in a cohesive society; Contribution of the European Commission to the spring European Council, 21 March 2003*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0005:FIN:EN:PDF> (10. maj 2008).
8. --- 2004. *Delivering Lisbon – Reforms for the enlarged Union; Report from the Commission to the spring European Council, Brussels, 2004*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/COM2004_029_en.pdf (21. maj 2008).
9. --- 2005. *Communication to the spring European Council: Working together for growth and jobs- A new start for the Lisbon Strategy*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/COM2005_024_en.pdf (27. maj 2008).

10. --- 2006. *The Commission's Assessments of NRP, 2006 »Time to move up a Gear«*
The Commission's Assessments of National reform Programmes for Growth and Jobs
– Slovenia. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/2006_annual_report_slovenia_en.pdf (13. april 2008).
11. --- 2007a. *Growth and jobs: Key statistics for the European Union*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/growthandjobs/key-statistics/index_en.htm (15. september 2008).
12. --- 2007b. *Press release: The renewed Lisbon Growth and Jobs Strategy is working, but the EU must reform further to succeed in a globalised age, says key Commission Report*. Dostopno prek: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1892&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> (1. junij 2008).
13. --- 2007c. *Priporočilo Evropske komisije, Svetu: Priporočilo o posodobitvah širših smernic ekonomskih politik držav članic in skupnosti v letu 2008 ter o izvajanju politik zaposlovanja držav članic, Bruselj 11. december 2007*. Dostopno preko: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-dimension-200712-annual-progress-report/200712-countries-specific-recommendations_en.pdf (16. maj 2008).
14. --- 2007č. *Raziskovanje in inovacije*. Dostopno prek: http://europa.eu/pol/rd/overview_sl.htm (13. oktober 2008).
15. --- 2007d. *Strateško poročilo o prenovljeni Lizbonski strategiji za rast in delovna mesta - uvedba novega cikla 2008-2010 (Ohranjanje hitrosti sprememb), Bruselj 11. december 2007*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/european-dimension-200712-annual-progress-report/200712-annual-report_en.pdf (6. maj 2008).
16. --- 2008a. *Communication to the spring European Council: Working together for growth and jobs. Integrated guidelines for growth and jobs (2005-2008)*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/integrated_guidelines_en.pdf (20. oktober 2008).
17. --- 2008b. *Environment: The Kyoto protocol*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/environment/climat/kyoto.htm> (6. september 2008).
18. Evropska unija. 2007. *Informativni povzetki dejavnosti Evropske unije: Okolje*. Dostopno prek: http://europa.eu/pol/env/overview_sl.htm (8. september 2008).

19. Evropski svet. 1993. *Conclusions of the presidency – Copenhagen, June 21-22 1993*. Dostopno prek: http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/72921.pdf (26. september 2008).
20. --- 2000. *Lisbon strategy. Lisbon European Council (2000): Presidency conclusions*. Dostopno prek: http://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm (12. april 2008).
21. --- 2001. *Stockholm European Council (2001): Presidency conclusions*. Dostopno prek: http://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.%20ann-r1.en1.html (2. junij 2008).
22. --- 2002. *Barcelona European Council (2002): Presidency conclusions*. Dostopno prek: http://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/71025.pdf (2. junij 2008).
23. --- 2005. *Brussels European Council (2005): Presidency Conclusions*. Dostopno prek: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=DOC/05/1&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> (21. maj 2008).
24. --- 2006. *Brussels European Council (2006): Presidency conclusions*. Dostopno prek: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/89013.pdf (22. maj 2008).
25. --- 2007. *Brussels European Council (2007): Presidency Conclusions*. Dostopno prek: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/93135.pdf (23. maj 2008).
26. --- 2008. *Brussels European Council (2008): Presidency Conclusions*. Dostopno prek: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/sl/ec/99432.pdf (20. oktober 2008).
27. Fontain, Pascal. 2004. *Evropa v 12 poglavjih*. Dostopno prek: <http://evropa.gov.si/predstavitev/evropa-12-poglavij.pdf> (15. maj 2007).
28. Glas, Miroslav in Viljem Pšeničny. 2000. *Podjetništvo-izziv za 21. stoletje*. Ljubljana: Gea College.
29. Guibernau, Mountserratt. 1996. *Nationalisms- The Nation-State and Nationalism in the Twentieth Century*. Cambridge: Polity Press.

30. High Level Group. 2004. *Facing the challenge. The Lisbon strategy for growth and employment. Report from high level group chaired by Wim Kok*. Dostopno prek: http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/index_en.html (11. maj 2008).
31. Hirsh, Robert in Michael Peters. 1989. *Entrepreneurship: Starting, Developing and Managing a New Enterprise*. Homewood, Boston: Irwin Inc.
32. Hrovatin, Nevenka. 2000. *Uvod v gospodarstvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
33. Komisija evropskih skupnosti. 2007. *Sporočilo Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij: Vseživljensko učenje za znanje, ustvarjalnost in inovacije*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0703:FIN:SL:PDF> (2. september 2008).
34. Mencinger, Jože. 2005. *Leporečja Lizbonske strategije in Slovenija*. Dostopno prek: <http://www.pf.uni-lj.si/media/mencinger.joze.prenovljena.doc>. (14. oktober 2008).
35. Ministrstvo za gospodarstvo. 2007. *Doha razvojna agenda*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/ekonomski_odnosi_s_tujino/multilateralni_ekonomski_odnosi/doha_razvojna_agenda/ (11. september 2008).
36. Mrak, Mojmir, Maruša Mrak in Vasja Rant. 2004. *Kohezijska politika Evropske unije*. Ljubljana : samozaložba.
37. OECD. 1996. *Technology, Productivity and Job creation; The OECD Jobs Strategy*. Paris: OECD Publicatins.
38. Porter, Michael Eugene. 1990. *The Competitive Advantage of nations*. New York: The Free Press.
39. Rojec, Matija. 1994. *Tuje investicije v slovenski razvoj*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
40. Slovensko gospodarsko in raziskovalno združenje. 2008. *Razpis Eko inovacije*. Dostopno prek: <http://www.gzs.si/pripona/19464/oei39091d19464a9550a13065a.doc> (22. september 2008).
41. Statistični urad Republike Slovenije. 2007. *Diplomanti višjih strokovnih šol in visokošolskih zavodov, Slovenija, 2007*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1648 (8. oktober 2008).

42. Svet Evrope. 2004. *Revidirana strategija socialne kohezije, ki jo je odobril Odbor ministrov Sveta Evrope 31. marca 2004*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/strategija_soc_kohezije_revidirana.pdf (13. september 2008).
43. Svetličič, Marjan in Paule Sicherl. 2004. Slovensko dohitevanje razvitih: Kdaj in kako? *Teorija in praksa* XLI (1-2): 418-439.
44. Svetličič, Marjan. 2007. *Konkurenčnost gospodarstva in investicije v izobraževanje*. Dostopno prek: <http://www.mednarodni-odnosi.si/cmo/docs/KonkurIzobrazGV06fin.doc> (13. oktober 2008).
45. Svetlik, Ivan. 2004. *Dopolnjevanje izobraževanja in raziskovanja za družbo znanja*. Dostopno prek: http://www.ds-rs.si/dejavnost/posveti/posvet_03022004/IvanSVETLIK.doc (1. september 2008).
46. Študentsko politološko društvo Polituss. 2008. *Bolognjska reforma: Praktične težave in neoliberalna programska diskurza*. Dostopno prek: http://www.polituss.org/polituss/index.php?option=com_content&task=view&id=238&itemid=69polituss (5. julij 2008).
47. Tyson, Laura D'Andrea. 1992. *Who is bashing whom?: trade conflict in high-technology industries*. Washington: Institute for International Economics.
48. Umek, Andrej. 2006. Lizbona se izmika. *Delo*, 38 (11. november).
49. Urad Republike Slovenije za intelektualno lastnino. 2008. *Patenti*. Dostopno prek: <http://www.uil-sipo.si/uil/dejavnosti/patenti/> (5. september 2008).
50. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. 2007. *Poročilo o razvoju 2007*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2007/POR_2007.pdf (3. julij 2008).
51. Vlada Republike Slovenije. 2005. *Nacionalni program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/projekti/05_pr-lizbona-priloga.pdf (14. april 2008).
52. --- 2006. *Poročilo o uresničevanju nacionalnega programa reform za izvajanje Lizbonske strategije*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/projekti/02_SI-porociloNRP2006-slo.pdf (22. april 2007).

53. --- 2007. *Poročilo o uresničevanju nacionalnega programa reform za izvajanje Lizbonske strategije*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/projekti/01_SI-NRP2007-slo.pdf (27. april 2008).
54. Zimmerer, W. Thomas in M. Norman Scarborough. 1996. *Entrepreneurship and new venture formation*. Upper Saddle River (N.J.): Prentice-Hall.